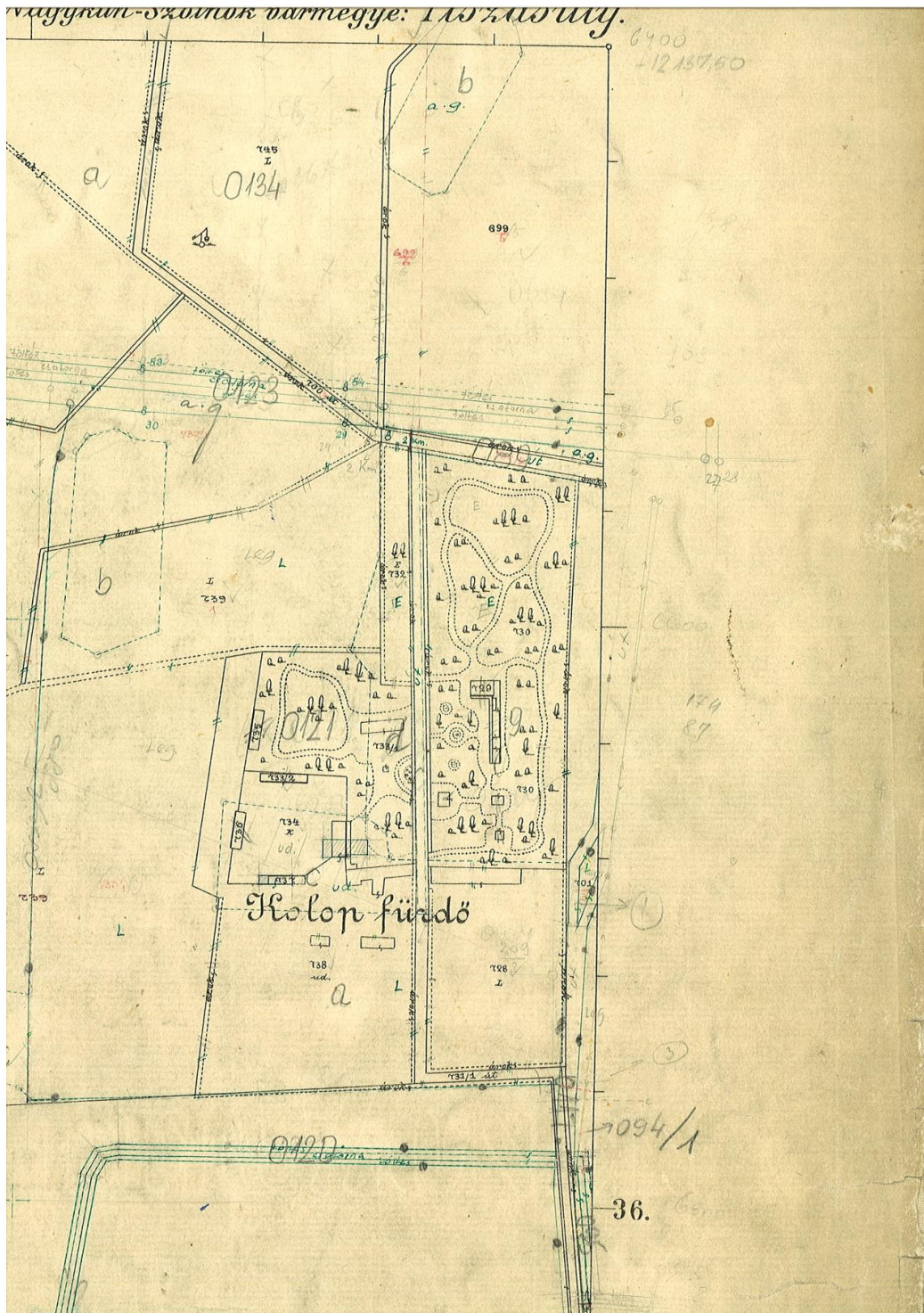

A tiszasülyi Kolopfürdő története (1893 – 1945)

Tartalomjegyzék

- 1/ Előszó
- 2/ Tizasüly község környékének pleisztocén és holocénkori ősvízrajzi eseményei és ezek hatása az aljzat hidrogeológiai adottságaira
- 3/ A kolopi fürdőlétesítmény története 1893 – 1945 között
- 4/Utószó
- 5/ Felhasznált irodalom
- 6/ Kolopi képmelléklet
- 7/ Dokumentum melléklet

Földünk több milliárd éves története csodálatos események sorozata: hegységképződések, vulkánkitörések, éghajlat és tengeri, tavi, mocsári, folyóvízi élettérváltozások követték egymást világszerte, és így a Közép-Tisza vidékén is.

Ezek mindegyike eredményezett valami máig fontosat: ivó és termálvizet, szénét, valamint olajat és gázt tároló kőzettestek jöttek létre, melyek nélkül mai világunk létezni sem tudna. De nem csak a természet, hanem az emberek világa is bővelkedik csodás eseményekben, ezeket a történelemkönyvek és az irodalmi művek örökítik meg az utókor számára. Viszonylag ritka azonban az olyan mű, mely e kettőnek a kapcsolódását, egymásra hatását tárgyalja. Leginkább a mélyfúrások hőskorából, a XIX-XX. század fordulója környékéről ismerünk ilyeneket. Több alföldi településen például egy-egy módosabb polgár a saját pénzén készítette el az első egészséges vizet adó artézi kutat, és ezzel egyrészt sok ember életét megmentette a kolera és a tífuszjárványok pusztításától, másrészt pótolhatatlan ismeretekhez juttatta a földtani tudományt is. (Területünkön a jászberényi Pintér Mihály esete méltó az említésre). Más helyeken a Trianon utáni intenzív kőolaj és földgáz-kutatás „eredménytelensége” okozott jelentős változást egy-egy településektől távolabbi tanyás körzetben: a meddő fúrásokból feltörő gyógyhatású termálvizre a környékbeliek kezdetleges fürdőket építettek fel, majd ezek sikere, továbbfejlődése a következő 20-30 évben egy új település létrejöttéhez vezetett. (lásd: Cserkeszölő, Berekfürdő)

De vajon egy olyan hétköznapi, egyszerű esetben is összekapcsolódhat-e a geológiai csoda az emberivel, amikor egy alföldi gazda egyszerűen csak kimegy a legelőjére, hogy kutat ásson az állatainak itatása céljából? Tiszajenőn özvegy Vigh Pálné tette ezt, majd felfigyelve a jószágok egészségügyi javulására, elvégeztette a szükséges laboratóriumi vizsgálatot, melynek eredménye a máig termelő MIRA üzem létrejötte lett.

Tisasüly déli határában Végess Sándor birtokos járt hasonlóan, nála is állatainak kiváló egészségi állapotba kerülése indította el – a víz kénes szagán kívül – a vizsgálatot, mely pár év múlva a gyorsan híressé vált Kolopfürdő kiépítéséhez vezetett.

Ez utóbbi történet azonban nem csak csodálatra méltó, hanem tipikusan és tragikusan magyar is. A gazda a saját költségén tudományos vizsgálatok sorát végeztette el itthon és külföldön, majd a szakértők biztatására felépített a pusztaságban egy takaros és kedveltnek mondott fürdőt szállodával, szórakozási lehetőséggel és postahivatallal.

Nem a haszonszerzés, hanem az olcsóság, kényelem és a gyógyítás jelszavában hitt, de már a kezdeti sikerek után 1902-ben meghalt, családjának pedig szembe kellett néznie a környék elmaradott infrastruktúrájának hátrányával, az első világháború alatti és utáni katonai erőszakkal, dúlásokkal, végül művük ismét magára talált azért, hogy a 2. világháború eseményei végleg letöröljék a térképről. A következőkben Kolopfürdő - némely részletekben titokzatos, homályba vesző - történetét tárjuk az olvasó elé, megköszönve mindazon cégek és személyek segítségét, melyek nélkül ez a dolgozat nem jöhetett volna létre.

Közülük külön köszönet jár a következőknek: Barabás Sarolta és Szikszai Mihály (levéltár, Szolnok), Mezei József és felesége Bábi Ilona (Kőtelek), Szilágyiné Katona Ilona (Kisújszállás), Tóth Józsefné Sípos Eszter (Tisasüly), Lopocsiné Fancsali Ildikó (Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály Földhivatali Osztály Szolnok), Lukács Fanni (Hadtörténeti Múzeum, Bp.), Szatmári István (Néplap Szolnok), Balogh Éva (Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt. Budapest), Bagi Gábor (Múzeum, Szolnok), Varga Anett (Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat, Bp.)

Tiszasüly környékének pleisztocén és holocén kori ős-vízrajzi eseményei és ezek hatása az aljzat hidrogeológiai adottságaira.

Bár a kolopfürdői ásott kutak víztároló kőzete egyértelműen az ős-Tisza-Tarna-Eger-Laskó és Kánya patakok pleisztocén-végi - holocén-eleji vegyes artéri hordaléka, a vízföldtani adottságok jobb megértése miatt néhány millió évvel korábbra, a pliocén oszcillációs szintjéig megyünk vissza az egykori ős-vízrajzi esemény bemutatásával.

Itt először is tisztáznunk kell, hogy pontosan mekkora üledéktömeget tartunk pleisztocén korúnak, mert történetünk kezdetén az Alföldön még csak kb. a felső 120-180 méterben levőket tartották annak, az ez alatti agyagokat, homokokat pedig a felső-levanteibe sorolták.

Aztán az 1960-as évektől kezdve a vízügyi geológusok – akikhez lassan, de csak részben csatlakoztak a MÁFI kutatói is – egyre lejjebb tolták a pliocén-pleisztocén határt, Urbancsek János kb. 480 m körülire, mi a KÖTIVIZIG-nél pedig már 582 m-ről beszélünk Tiszasülynél.

A szakírók régi és általános vélekedése az is, hogy a pleisztocén kezdetét az alföldi területek jelentős megsüllyedésétől és az ezzel együtt járó nagy hordalékszállító energiájú folyóvízi korszak beköszöntétől számítják. Szerintünk viszont ez csak az ős-Duna hordalékkúpjának jó részére igaz, a mi Közép-Tisza vidékünkre nem. Az általunk pleisztocénnek mondott vastag öszlet kialakulás történetének előzménye ugyanis a felső-pannon oszcillációs szintjének utolsó harmadára vezethető vissza, amikor is az éghajlat meleg-szárazra változott, és ezért a legtöbb rész körzetben a rétegsorból eltűntek a vastag, már folyóvízi eredetű homokrétegek, helyüket agyag, kőzetliszt és kisebb finomhomok sávok vették át.

Ennek az azért még mindig valamennyire homokos rétegsornak a fedőjét részterülettől függően kb. 20-40 méter vastag tarkaagyagos öszlet alkotja, melyből teljességgel hiányoznak az életjelek. Lényegében tehát egyedül erre a vékony kőzettestre illik rá a vízügyi szakirodalom „levantei” megnevezése.

Ez a pliocén-végi száraz éghajlati szakasz illetve az ennek nyomán jelentéktelenné váló folyóvízi élettér kb. 4,1-4,2 millió évvel ezelőtt kezdett lassan megváltozni, mint azt a MÁFI kutatófúrásaiban elvégzett paleomágneses mérések, virágpor és nehézasvány vizsgálatok is kimutatták.

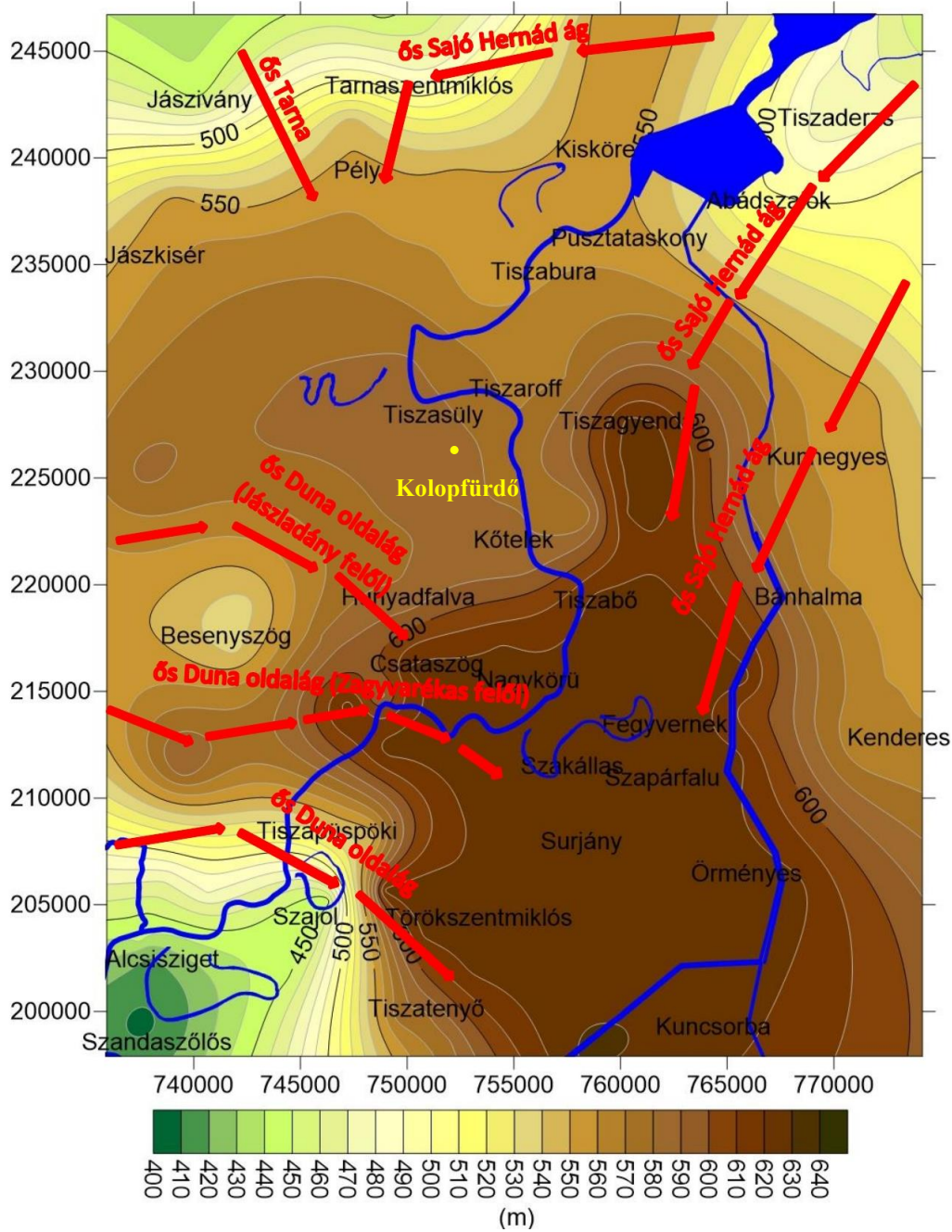
Nézetünk szerint a pleisztocén ekkortól számítható, az események részleteit pedig a következőkben mutatjuk be.

Tiszasüly körzetében az alsó-pleisztocén 473-582 m között határolható le, és a rokon jászladányi terület kutatófúrása alapján tudjuk, hogy az első süllyedési fázisban még csak vékony finomhomok csíkokkal szabdaltsz agyagsorozat alakult ki, amely nem vagy csak alig tartalmaz pollent. A folyóvízi környezet végtelen energia szegénysége a kőtelki és a tiszaroffi kutak geofizikai szelvényén is jól látszik, mint ahogy az is, hogy a következő két süllyedés során ebben fokozatos változások álltak be. (1. számú térkép)

A megjelenő pollenek az éghajlat egyre nedvesebbé válását mutatják, a felerősödő folyóvízi energiák pedig egyre több homokréteg létrejöttét tették lehetővé.

Termeltetésre is alkalmasak leginkább a Sarud-Tiszanána-Tiszaroff-Jászkisér-Hollóhát vonalon jöttek létre a harmadik süllyedési fázisban, de ezek sem lennének képesek 200-300 liter / percnél nagyobb vízhozam adására, tehát legfeljebb régi típusú főtéri artézi kutak vízbázisának szerepét tölthetnék be.

1. számú térkép. A pleisztocén összlet fekvőszintje a felszíntől m-ben.

A rétegek nyomvonalából viszont arra következtethetünk, hogy már ezek az alsó-pleisztocén- végi homokok is a terület akkori fő folyójának, az ős-Sajó-Hernád párosnak a hordalékai, természetesen a kisebb északi mellékpatakokéval keveredve.

A középső pleisztocéntól (260-473 m-ig) kezdve az ős-Sajó-Hernád páros Tiszafüred-Karcag között – egyben a Sarud-Tiszanána-Hevesvezekény vonal alatt - a korábbinál jóval nagyobb energiával nyomult rá a Közép-Tisza vidékére, amit azért tehetett meg, mert a pollenvizsgálatok a továbbra is enyhe éghajlat egyre csapadékosabbá válását mutatják.

Bármennyire is homokossá váltak azonban a Tiszafüred-Karcag közötti rész középső-pleisztocén rétegsorai, az Abádszalók-Kunhegyes vonalon túl már alig jutott jelentős vízmennyiség adására alkalmas durvább hordalék. Pedig a Tisza bal parti részén kialakult jelentős süllyedékvályú oda vonzotta volna folyók vizét, ha azok fő tömege már jórészt nem távozott volna előbb a Dévaványa-Szarvas táján kialakult még jelentősebben süllyedő üledékgyűjtőbe.

A következmény érintette Tizasüly lakosságát is 1913-ban, amikor az első egészséges vizet adó 320 méteres artézi kútjukat fúratták, és az +0,6 m-en csak 10 l/perc kifolyó vizet adott.

A Végess család 1911-12 körül Kolopon is lemélyített egy állítólag 450m-es kutatófúrást, melyből talán egy 347m-es csövezett kút lett. Erre azonban csak egyes idős emberek visszaemlékezéseiből – „meleg vizű kút volt” – és egy 1935-ös geológiai tanulmányban szereplő furadékminta leírásból lehet következtetni. Ez utóbbi 304-306m, 310-317,5m és 344-347m között mutatott homokrétet, az agyagos fekvőre viszont csak némi sötétszürke tőzeges agyagminta szolgált bizonyítékkal. De felül is komoly mintahiányok voltak, ismeretlen maradt például a 24-60m és a 144-222m közötti rész. A fenti adatokat közlő Sümeghy Józsefnek 1935-ben 150m-es talpmélységet mondtak erre a kolopi kútra, de ő csak 14 °C-os vízhőmérsékletet mért, ami legfeljebb 60-80m körüli mélységre utalt. A 310-317,5m és a 344-347m közötti homokok egyébként nagyjából a második és a harmadik süllyedési fázis határára esnek, és a közeli Kötelen is megtalálhatók.

A rétegsor üledékeinek jórészt sárga, sárgás-szürke színe is igazolja: ez a környék – bár önmagában jelentős süllyedékterület - mégis jórészt nélkülözte a folyamatos vízborítást, mert a túlparti még nagyobb süllyedékvályú egy-egy nagyobb elöntés után gyorsan levezette róla a vizet. Hozzátartozik az eddig elmondottakhoz, hogy a mai Északi-középhegység még nem létezett, a mögöttes területekről, a Kárpátokból érkező folyók közül pedig csak az ős-Sajó-Hernád páros rendelkezett jelentős vízbőséggel. A Tarna és a többi kis patak őse tehát csak jelentéktelen mértékben járult hozzá a területünk feltöltéséhez, mert kb. Hevesvezekény-Pély táján lehetett az elöntéseik még érzékelhető déli határa.

A felső-pleisztocén (0-260 m-ig) kezdetén aztán bekövetkezett az a minden korábbinál nagyobb, szinte mindenre kiterjedő környezeti változás sorozat, mely nem csak a vízáradó homokrétegek ugrásszerű minőségjavulásával járt, hanem a korabeli éghajlatot, növény és állatvilágot is megváltoztatta.

Egyrészt területünkől nem túl messze megkezdte kiemelkedését a mai Északi-középhegység, ezért az északi patakok most már közelről és lényegesebb nagyobb energiával nyomultak rá a Tiszafüred-Tiszaroff vonal feletti területre. De összességében azért továbbra sem voltak túlzottan jelentősek, a Tarnának például Hevesvezekényig még közép és durvahomokos volt az üledéke, Tarnaszentmiklós-Pély felé viszont már csak 2-3 m-es finomhomok rétegeket tudott lerakni. A Kánya, Laskó és Eger patakok őse sem tudott többet, ezért Tizasülynek szerencséje, hogy a területét az ős-Sajó-Hernád páros töltötte fel, melynek munkájába az alulról számított harmadik süllyedési fázistól kezdve a

Szarvas környékéről végleg elvándorló ős-Tisza is beszállt. A folyamatnak kolopi vonatkozása is van. A fürdő ismeretlen artézi kútjának rétegsor leírásában 242-247m között egy viszonylag durvább szemcsés homokrégteg szerepel (első süllyedési fázis), jól illeszkedve az ekkor zajló folyamatokba. Az előbbieken kívül – a Kárpátokon túli területek eljegesedése miatt – az éghajlat is jelentős változáson esett át az utolsó két süllyedés idején, hűvösebbé és csapadékosabbá vált, ami a területfeltöltő tevékenységet is jelentősen segítette. (uralkodó növény a *Pinus silvestris*) A történelmi hűség kedvéért azért el kell mondani, hogy a Tiszagyenda-Fegyvernek felé húzódó mély árok továbbra is elvonta a jobb partról a hordalék jó részét. A vízkutató fúrások geofizikai szelvénye alapján az utolsó, negyedik süllyedési fázis első feléig tartott az ős-Tisza és az ős Sajó-Hernád páros nagy energiájú közös területfeltöltő munkája, így a pleisztocén végére a rétegsorok sokféle ismét agyagossá váltak, az egyes üledékek gyakori sárga, sárgásszürke színe pedig gyakran szárazzá váló környezetre utal.

1935-ben dr. Sümeghy József magyar királyi osztálygeológus a Végess család felkérésére kutatásokat végzett Kolopon abból a célból, hogy a fürdő kútjainak védőterületét meghatározhassa.

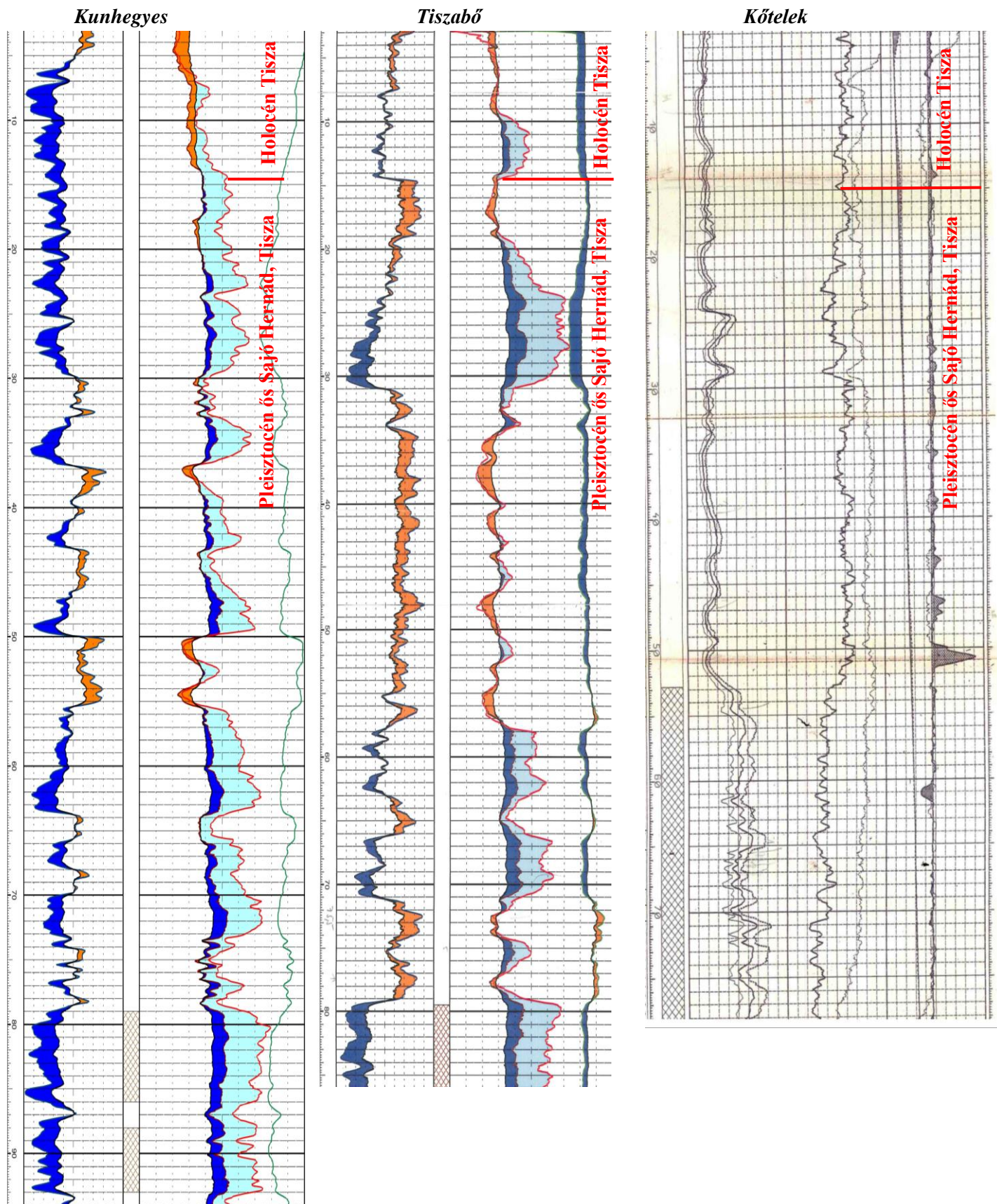
A Mária kút melletti kutató fúrás a következő eredményt adta:

- 2,9-3,6 m-ig sárga homok
- 3,6-4,1 m-ig sárga, iszapos homok
- 4,1-5,1 m-ig sárga, agyagos iszap
- 5,1-5,5 m-ig kékeres sárga iszapos agyag
- 5,5-6,7 m-ig kékeres sárga agyagos iszap
- 6,7-8 m-ig kékeres sárga iszapos agyag
- 8-8,4 m-ig barnássárga iszap
- 8,4-8,8 m-ig kékeres barna iszap
- 8,8- 9,1 m-ig zöldesszürke iszap
- 9,1- 16,6 m-ig néhol kissé homokos kék iszap
- 16,6-18 m-ig sárga iszap
- 18- 21,7 m-ig sárga homokos iszap
- 21,7-27,3 m-ig kékeres sárga homok
- 29- 30,5 m-ig kék homokos iszap

A neves geológus a kolopi artézi kútfúrás 112-144 m közötti konkréciós agyagrégtegéből *Viviparus böcki* Halaváts és *vastaghéjú* *Unio* sp. faunát határozott meg, ezért a kor elfogadott nézete alapján a 112 m feletti rétegsort a pleisztocénbe, az alatta levőt a felső-levanteibe sorolta. A további események megértése miatt ki kell jelenteni, hogy a tiszasülyi rétegsorok kb. 0-15 m közötti üledékeit –akár csak a szélesebben vett környékbelieket Jászakisér – Hollóhát - Tiszaszentimre között – már a szintén lényegesen lecsökkent energiájú, jelenlegihez hasonló Tisza és mellékfolyói lerakódásának tartjuk, ellentétben a korabeli geológusok egy részével. (lásd: Schafarzik és Vitális korabeli állásfoglalását)

Ennek a vékony, iszapos homokos összletnek az alsó néhány métere viszont érezhetően finomszemcsésebb a tőle keletebbre levőktől, ami arra utal, hogy a Tisza fő ága egykor nem a mai helyén, hanem Tiszaszentimre-Kunhegyes-Bánhalma-Fegyvernek felé haladt a Törökszentmiklós-fegyverneki süllyedék-kapu irányába. Néhány a jellemző ősmaradványok közül: a felső löszös részből *Succinea oblonga* Drap., *Vallonia pulchella* Müll., *Bythinia leachi* Shepp., *Valvata cristata* Müll., és a fekvőt alkotó iszaptól elő-elő kerülő *Elephas primigenius mammut* fogak. (1 számú ábra)

1. számú ábra. Holocén és fekvő-pleisztocén korú üledékek közöttani felépítése Kolopfürdő környékén. A kőtelki geofizikai szelvény Kolop közelében található.

A kolopi fürdőlétesítmény története 1893-1945 között

Tiszasüly kolopi határrészének egyik birtokosa, Végess Sándor mit sem tudott a fentiekről, amikor 1892-93 fordulóján úgy döntött, hogy állatai itatása céljából egy nagyméretű kutat ásat. Ahogy azt orvosnövendék Ilona lánya írta később a főispánnak küldött levelében „*a sors véletlen játéka folytán gyógykútra találtak*”, de maradjunk meg a történelmi sorrendnél: a tulajdonosnak már az elején feltűnt a víz erős kénes szaga, az meg különösen elgondolkoztatta, hogy az állatai nemcsak szívesen itták a vizet, de jó karba is kerültek tőle, egészségesebbek lettek. A csoda-kút vizének híre gyorsan terjedt, így lassanként a környékbeliek is oda jártak ivókúrára gyomorbántalmaik, hörghurutjuk gyógyítása érdekében. Végess gazda nagyon élvezte a váratlan sikert, ezért a megnövekedett érdeklődésre tekintettel egyrészt az elsőtől kissé távolabb – eltérő birtokrészekben - két további kutat ásatott, másrészt pedig az első, Máriának elnevezett kút vizét még 1893-ban dr. Lengyel Béla tanárnak küldte el vegyelemzésre. A tudós tanár rövidesen igazolta is a helyiek vélekedését, miszerint ennek a víznek az orvosi ásványvizek között van a helye.

„*E víz az elemzés adatai szerint kénes földes sós ásványvíznek tekintendő, mert fő alkotórészei a chloridok, nevezetesen a natriumchlorid. Ezek mellett a vízben nagy mennyiségben vannak sulfatok, ú. m. calcium és magnesiumsulfat. Lényeges a vízben foglalt kénhidrogén, amely mennyiségénél fogva a vizet határozottan kénes gyógyvízzé teszi.*”

IKOLOPI

KÉNES GYÓGYVIZ.

—+ VEGYELEMZÉS +—

1. Than tanár szerint csoportosítva.		2. Az alkatrészek szokott módon sóska kombinálva.																																																									
<p>a) Egy kilogramm vízben foglalt alkotórészek:</p> <table border="0"> <tr><td>Natrium . . . . . Na . . . . .</td><td>0.9084</td></tr> <tr><td>Kalium . . . . . K . . . . .</td><td>0.0488</td></tr> <tr><td>Calcium . . . . . Ca . . . . .</td><td>0.4783</td></tr> <tr><td>Magnesium . . . . . Mg . . . . .</td><td>0.2513</td></tr> <tr><td>Mangan . . . . . Mn . . . . .</td><td>0.0052</td></tr> <tr><td>Vas . . . . . Fe . . . . .</td><td>0.0027</td></tr> <tr><td>Aluminiumoxyd Al₂O₃ . . . . .</td><td>0.0101</td></tr> <tr><td>Lithium . . . . . Li . . . nyomai</td><td></td></tr> <tr><td>Strontium . . . . . Sr . . . nyomai</td><td></td></tr> <tr><td>Sulfat . . . . . SO₄ . . . . .</td><td>1.4199</td></tr> <tr><td>Chlór . . . . . Cl . . . . .</td><td>1.6670</td></tr> <tr><td>Jód . . . . . J . . . . .</td><td>nyomai</td></tr> <tr><td>Phosphat . . . . . PO₄ . . . . .</td><td>0.0019</td></tr> <tr><td>Kovassav . . . . . SiO₂ . . . . .</td><td>0.0157</td></tr> <tr><td>Hydrocarbonat HCO₃ . . . . .</td><td>0.7110</td></tr> <tr><td></td><td>5.5503</td></tr> </table>		Natrium . . . . . Na	0.9084	Kalium . . . . . K	0.0488	Calcium . . . . . Ca	0.4783	Magnesium . . . . . Mg	0.2513	Mangan . . . . . Mn	0.0052	Vas . . . . . Fe	0.0027	Aluminiumoxyd Al ₂ O ₃	0.0101	Lithium . . . . . Li . . . nyomai		Strontium . . . . . Sr . . . nyomai		Sulfat . . . . . SO ₄	1.4199	Chlór . . . . . Cl	1.6670	Jód . . . . . J	nyomai	Phosphat . . . . . PO ₄	0.0019	Kovassav . . . . . SiO ₂	0.0157	Hydrocarbonat HCO ₃	0.7110		5.5503	<p>b) Szénsavok mint hydrocarbonatok. grm.</p> <table border="0"> <tr><td>Natriumchlorid NaCl . . . . .</td><td>2.9365</td></tr> <tr><td>Kaliumchlorid KCl . . . . .</td><td>0.0931</td></tr> <tr><td>Magnes.-chlor. MgCl₂ . . . . .</td><td>3.9007</td></tr> <tr><td>Calciumsulfat CaSO₄ . . . . .</td><td>0.8459</td></tr> <tr><td>Magnes.-sulfat MgSO₄ . . . . .</td><td>1.0253</td></tr> <tr><td>Calc.-phosph. Ca₃(PO₄)₂ . . . . .</td><td>0.0031</td></tr> <tr><td>C. hyd.-carb. Ca(HCO₃)₂ . . . . .</td><td>0.9210</td></tr> <tr><td>Vashyd. car. Fe(HCO₃)₂ . . . . .</td><td>0.0085</td></tr> <tr><td>Manganhydrocarbonat Mn(HCO₃)₂ . . . . .</td><td>0.0167</td></tr> <tr><td>Aluminiumhydroxid Al₂(OH)₆ . . . . .</td><td>0.0462</td></tr> <tr><td>Kovassav . . . . . H₂SiO₃ . . . . .</td><td>0.0200</td></tr> <tr><td></td><td>5.5005</td></tr> </table>		Natriumchlorid NaCl	2.9365	Kaliumchlorid KCl	0.0931	Magnes.-chlor. MgCl ₂	3.9007	Calciumsulfat CaSO ₄	0.8459	Magnes.-sulfat MgSO ₄	1.0253	Calc.-phosph. Ca ₃ (PO ₄) ₂	0.0031	C. hyd.-carb. Ca(HCO ₃) ₂	0.9210	Vashyd. car. Fe(HCO ₃) ₂	0.0085	Manganhydrocarbonat Mn(HCO ₃) ₂	0.0167	Aluminiumhydroxid Al ₂ (OH) ₆	0.0462	Kovassav . . . . . H ₂ SiO ₃	0.0200		5.5005
Natrium . . . . . Na	0.9084																																																										
Kalium . . . . . K	0.0488																																																										
Calcium . . . . . Ca	0.4783																																																										
Magnesium . . . . . Mg	0.2513																																																										
Mangan . . . . . Mn	0.0052																																																										
Vas . . . . . Fe	0.0027																																																										
Aluminiumoxyd Al ₂ O ₃	0.0101																																																										
Lithium . . . . . Li . . . nyomai																																																											
Strontium . . . . . Sr . . . nyomai																																																											
Sulfat . . . . . SO ₄	1.4199																																																										
Chlór . . . . . Cl	1.6670																																																										
Jód . . . . . J	nyomai																																																										
Phosphat . . . . . PO ₄	0.0019																																																										
Kovassav . . . . . SiO ₂	0.0157																																																										
Hydrocarbonat HCO ₃	0.7110																																																										
	5.5503																																																										
Natriumchlorid NaCl	2.9365																																																										
Kaliumchlorid KCl	0.0931																																																										
Magnes.-chlor. MgCl ₂	3.9007																																																										
Calciumsulfat CaSO ₄	0.8459																																																										
Magnes.-sulfat MgSO ₄	1.0253																																																										
Calc.-phosph. Ca ₃ (PO ₄) ₂	0.0031																																																										
C. hyd.-carb. Ca(HCO ₃) ₂	0.9210																																																										
Vashyd. car. Fe(HCO ₃) ₂	0.0085																																																										
Manganhydrocarbonat Mn(HCO ₃) ₂	0.0167																																																										
Aluminiumhydroxid Al ₂ (OH) ₆	0.0462																																																										
Kovassav . . . . . H ₂ SiO ₃	0.0200																																																										
	5.5005																																																										
<p>1) Az alkatrészek ekvivalens százalékokban kifejezve.</p> <table border="0"> <tr><td>Na . . . . .</td><td>44.68%</td></tr> <tr><td>K . . . . .</td><td>1.42 "</td></tr> <tr><td>1/2Ca . . . . .</td><td>27.06 "</td></tr> <tr><td>1/2Mg . . . . .</td><td>26.52 "</td></tr> <tr><td>1/2Mn . . . . .</td><td>0.21 "</td></tr> <tr><td>1/2Fe . . . . .</td><td>0.11 "</td></tr> <tr><td>1/2Al . . . . .</td><td>—</td></tr> <tr><td>Cl . . . . .</td><td>53.27 "</td></tr> <tr><td>1/2SO₄ . . . . .</td><td>53.46 "</td></tr> <tr><td>1/4PO₄ . . . . .</td><td>0.07 "</td></tr> <tr><td>HCO₃ . . . . .</td><td>18.20 "</td></tr> <tr><td>1/2SiO₂ . . . . .</td><td>—</td></tr> </table>		Na	44.68%	K	1.42 "	1/2Ca	27.06 "	1/2Mg	26.52 "	1/2Mn	0.21 "	1/2Fe	0.11 "	1/2Al	—	Cl	53.27 "	1/2SO ₄	53.46 "	1/4PO ₄	0.07 "	HCO ₃	18.20 "	1/2SiO ₂	—	<p>a) Szénsavok mint carbonatok 1 kgr. vízben, gr.</p> <table border="0"> <tr><td>Natriumchlorid NaCl . . . . .</td><td>2.5065</td></tr> <tr><td>Kaliumchlorid KCl . . . . .</td><td>0.0931</td></tr> <tr><td>Magnes.-chlor. MgCl₂ . . . . .</td><td>0.3007</td></tr> <tr><td>Calciumsulfat. CaSO₄ . . . . .</td><td>0.8459</td></tr> <tr><td>Magnes.-sulf. MgSO₄ . . . . .</td><td>1.0253</td></tr> <tr><td>Calc.-phosph. Ca₃(PO₄)₂ . . . . .</td><td>0.0031</td></tr> <tr><td>Calciumcarb. CaCO₃ . . . . .</td><td>0.5685</td></tr> <tr><td>Vascarbonat FeCO₃ . . . . .</td><td>0.0055</td></tr> <tr><td>Mangancarb. MnCO₃ . . . . .</td><td>0.0109</td></tr> <tr><td>Alumin.-hydr. Al₂(OH)₆ . . . . .</td><td>0.0462</td></tr> <tr><td>Kovassav . . . . . H₂SiO₃ . . . . .</td><td>0.0200</td></tr> <tr><td></td><td>5.2292</td></tr> </table>		Natriumchlorid NaCl	2.5065	Kaliumchlorid KCl	0.0931	Magnes.-chlor. MgCl ₂	0.3007	Calciumsulfat. CaSO ₄	0.8459	Magnes.-sulf. MgSO ₄	1.0253	Calc.-phosph. Ca ₃ (PO ₄) ₂	0.0031	Calciumcarb. CaCO ₃	0.5685	Vascarbonat FeCO ₃	0.0055	Mangancarb. MnCO ₃	0.0109	Alumin.-hydr. Al ₂ (OH) ₆	0.0462	Kovassav . . . . . H ₂ SiO ₃	0.0200		5.2292								
Na	44.68%																																																										
K	1.42 "																																																										
1/2Ca	27.06 "																																																										
1/2Mg	26.52 "																																																										
1/2Mn	0.21 "																																																										
1/2Fe	0.11 "																																																										
1/2Al	—																																																										
Cl	53.27 "																																																										
1/2SO ₄	53.46 "																																																										
1/4PO ₄	0.07 "																																																										
HCO ₃	18.20 "																																																										
1/2SiO ₂	—																																																										
Natriumchlorid NaCl	2.5065																																																										
Kaliumchlorid KCl	0.0931																																																										
Magnes.-chlor. MgCl ₂	0.3007																																																										
Calciumsulfat. CaSO ₄	0.8459																																																										
Magnes.-sulf. MgSO ₄	1.0253																																																										
Calc.-phosph. Ca ₃ (PO ₄) ₂	0.0031																																																										
Calciumcarb. CaCO ₃	0.5685																																																										
Vascarbonat FeCO ₃	0.0055																																																										
Mangancarb. MnCO ₃	0.0109																																																										
Alumin.-hydr. Al ₂ (OH) ₆	0.0462																																																										
Kovassav . . . . . H ₂ SiO ₃	0.0200																																																										
	5.2292																																																										
<p>Szabad és kötött szénsav együttes mennyisége CO₂ . . . . . 0.7793 Szabad szénsav CO₂ . . . . . 125 cm³ = 0.2670 Kénhidrogén H₂S . . . . . 21 cm³ = 0.0322 A víz hőmérséklete . 12.8° C. Fajsúlya . . . . . 1.0047</p>		<p>Szabad és félig kötött szénsav CO₂ 235 cm³ = 0.5234 Kénhidrogén H₂S . . . . . 21 cm³ = 0.0322 Az alkatrészek összege 5.7848</p>																																																									

2. számú ábra. A kolopi gyógyvíz vegyelemzése (1893)

Nyilatkozott az ügyről dr. Rothmann József fürdőorvos, valamint dr. Bókay Árpád és dr. Pertik Ottó egyetemi tanár is, ők a következő betegségek gyógyítását vélték lehetségesnek a kút vizével: torok-gége-hörgők heveny megbetegedései, gyomorhurut, lábszárfekélyek, orrszem-fül hurutjai, sebek gennysejtjeinek kiszáritása, megsemmisítése.

A sikertörténet kezdetének lezárása a magyar királyi belügyminiszter úr által 1893/VI/11/65027 szám alatt kiadott gyógyvízzé minősítő irat volt, mely alapján a Végess család kénes gyógyvízként palackozva is árulhatta a Mária kút vizét.

Szükségessé vált a hidrogeológiai védőövezet kijelölését megalapozó geológiai tanulmány elkészítése, melyre Schafarzik Ferenc műegyetemi tanárt kérték föl, szintén még 1893-ban.

Bár a tanulmányt nem sikerült megszereznünk, töredékes információink alapján úgy tudjuk, hogy a víztároló kőzettestet (0-15 m-ig) a szerző nem tiszai eredetűnek tartotta, a védőidoma pedig 60 holdra és a 0-15 m-es mélységközre terjedt ki.

A Mária kút vize az 1896-os millenniumi kiállításon is elismerő oklevelet kapott, a kolopi föld gyógyerejének megismerés-története azonban ezzel még korántsem ért véget. Végess gazda érdeklődése ugyanis rövidesen a kutak alján felgyülemelő finom kék iszap felé fordult, aminek magyarázata talán a következő legendában keresendő: állítólag egy beteg bivaly megmártózott a kútból kitermelt iszapban, talán még a vízből is ivott, és láss csodát, meggyógyult. A tulajdonosnak ez végképp felkeltette az érdeklődését, ezért próbaképpen a harmadiknak elkészült Emma kútból kivett mintát 1899-ben megvizsgáltatta a neves vegyészrel, dr. Hankó Vilmossal. A kapott szakvélemény beváltotta a tulajdonos előzetes reményét:

„...a kolopi iszap összetételre nézve a leghíresebb vasas-kénes iszapok közé tartozik, melyhez hasonlót az országban még nem ismertek. A külföldi iszapok közül leginkább hasonlít a híres driburgi fürdőben használt vasas-kénes iszaphoz, a különbség a kettő között csak az, hogy a kolopi Emma-kút iszapjának sokkal több a vas, de kevesebb a kéntartalma. Ez az iszap összetételénél fogva európai viszonylatban a pöstyéni és a fangói (olasz) iszap után a harmadik helyet foglalja el.”

Végess Sándor még ezt a sikert is megélhette, 1902-es halála után pedig a családja folytatta a munkát, melynek első lépéseként az iszapot további vizsgálatoknak vetették alá, immáron a manchesteri Rutherford fizikai intézetben.

1912. november 2-án a kutatást végző dr. Hevessy György a következő eredményt adta:

” Az első próbák közül 1908-ban kiemelt és 4 évvel később megvizsgált iszap 2,11-szer, az Irma-kútból 1912-ben, februárban kiemelt iszap 39,8-szor olyan aktív, mint a világhírű batagliai fangó, mely tudvalevőleg a legaktívabb iszapok közé tartozik, s így az Irma kút kerekén negyvenszeres fangó aktivitása a legnagyobb figyelemre méltó. Tudtával nincs iszap, amelynek aktivitása ezt felülmúlná.”

1913. október 30-án a Magyar Tudományos Egyetem II. számú Kémiai Intézetéből dr. Weszelszky Gyula egyetemi magántanár küldött szakvéleményt a kolopi iszappal kapcsolatban, megjegyezve, hogy a mintákat különböző kutakból hozták a felszínre.

A rádium-tartalmukat megvizsgálta és az adatait bemutatta dr. Hevessy Györgynek, továbbá a bécsi Institut für Radiumforschung laboratóriumában dolgozó dr. Hessnek. Összehasonlítva a hármat megállapította, hogy bár az elemzések eredménye eltérő, de az iszapban olyan mennyisége van a rádiumnak, hogy azt rádium előállítására is értékesíteni lehetne. Igaz, tette hozzá, a rádium ilyen módon való előállítása nagyon költséges lenne, ezért az iszap fürdőiszapként való hasznosítása a legjobb megoldás. (Történetünk ezen pontján egy pillanatra Vitális Sándor egy későbbi, 1936-os jelentésének végkövetkeztetése jut eszünkbe: „...a kolopi iszapban a rádium tartalom meghatározása igen költséges, nehéz és megbízhatatlan. Nehezen képzelhető el, hogy a kolopi iszaptól, melynek csak igen csekély része tartalmazhat rádiumtartalmú anyagokat, rentábilisan lehessen rádium sókat kinyerni.”) Annál is inkább - folytatta tovább szakvéleményét Weszelszky tanár úr - mert nedves állapotban rendkívül plasztikus, jól kenhető, megszáradás után szétdörzsölve vízben sokáig

lebegő finom porrá oszlik szét. Mivel homokszemcséket úgyszólván nem tartalmaz, a bőrbe dörzsölve fájó ingerlést nem okoz. Kiváló időpontban jöttek a fenti eredmények, mert az 1890-es évek végére a Végess család minden anyagi erejét összeszedve, már felépítette a fürdőt, mely a következőkből állt:

- 20 darab kád (1. számú kép)
- 20 személy részére 4 db (?) fedett beton fürdőmedence (2. számú kép)
- 30 szobás 150 ágyas szálloda illetve fogadó és vendéglő
- Postahivatal

1. számú kép. Az egyetlen megmaradt kolopi kád (Gyógyfürdő Zrt.)

2. számú kép. Az egyetlen megmaradt betonmedence romjai (Új Néplap, Szolnok)

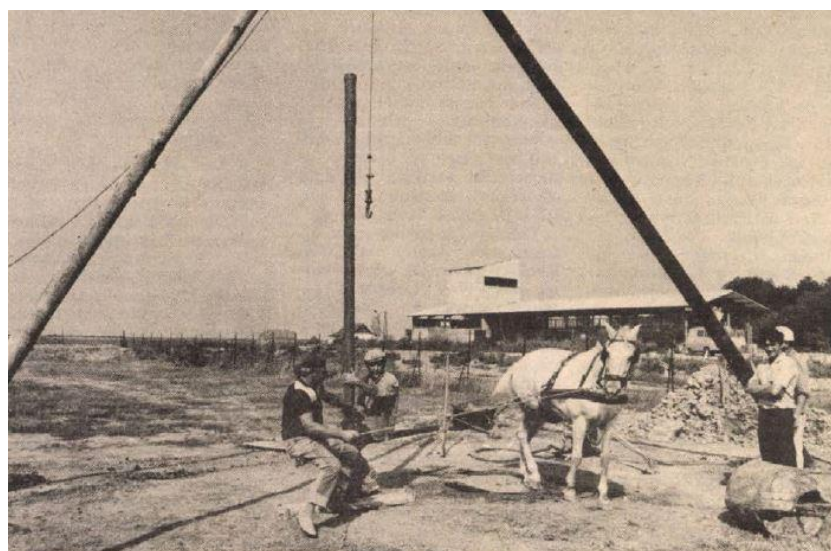

A létesítményhez Végess Sándor vállalkozói filozófiát is hozzárendelt, mint azt egy 1908-as reklámkiadványban is olvashatjuk: „Ez a fürdő úgy van tervezve, hogy ki-kí igényeihez mérten, olcsón találja meg a szükséges kényelmet. Olcsó eszköze kíván lenni a drága egészségnek, nem a meggazdagodás a cél, de az emberi szeretet gyakorlása, a szenvedőkön lehetőleg segíteni...Nem zajos mulatságok, hanem kellemes családi kör, előzékenység, udvariasság, jó bánásmód várják az idejövő beteg vendégeket. Olcsóság, kényelem, gyógyulás, ez a jelszó!” A hamar híressé vált rádiumos iszap más fürdők részéről is óriási keresletnek örvendett, de azt a nagy mennyiségű termelés miatt már nem a három gyógyvizes kútból, hanem külön létesített iszaptermelő aknákból termelték ki. A fürdőtelepen 40 vagonos iszapraktárat létesítettek, nagyméretű, iszapórló gépet és iszapprést működtettek, a kibányászott anyagot pedig 5 kg-os csomagolásban szállították a megrendelőknek, akik állatgyógyászati és kozmetikai célra is felhasználták.

3. számú kép. Iszapkitermelés az 1950-es években (Bábi Ilona gyűjteménye)

4. számú kép. Iszapkitermelés 1984-ben Matyival (Néplap, Szolnok)

Geológusként fontos megemlíteni, hogy a bányászat során a 0-8 m közötti rész „meddőnek” számított, a kékszinű gyógyiszap lelőhelye ugyanis a 8- 17 m közötti rész. A korabeli Hankó Vilmos féle elemzés szerint, az Emma-kút iszapjának összetétele 100 C°-on való szárítás után 1000 súly részenként a következő:

Vízben oldhatók:

- Aluminumoxyd 1,0515sr
- Nátrium 2,3206 sr
- Calcium 0,4310 sr
- Magnesium 0,0359 sr
- kálium 0,7348 sr
- Chlor 0,9970 sr
- Kénsav (sulfát) 5,6044 sr
- Kovasav 0,2332 sr
- Szerves anyagok 2,9045 sr

Vízben oldhatatlanok:

- Ferrioxyd 66,6323 sr
- Ferrosulfid 1,9186 sr
- Calcium 4,9037 sr
- kalium 1,2958 sr
- Mangán 3,4706 sr
- Natrium 5,9808 sr
- kénsav 0,7362 sr
- Kovasav 4,2023 sr
- Szerves anyagok 21,021 sr
- agyag, homok földpátrészek 875,54 57 sr

Az iszap fizikai sajátosságait 1923-ban Berger István vizsgálta, és a következőket találta: az iszap képlékenységének

Alsó határa 28,6 % víztartalom,

Felső határa 13,4 % víztartalom

Képlékenységi szám: 12,2

Valódi fajsúlya 2,584

Látszólagos fajsúlya 1,075

Ami a rádiumtartalmat illeti, a bécsi Hess 10 tonna iszapban 0,0041 grammot talált.

A történet első részének végén be kell még mutatnunk a fürdő három, cementgyűrűvel bélelt ásott kútját is, mint a történet elsődleges főszereplőit.

Mária-kút (1893)

Ez a kút volt az első, és a terület délkeleti részén a magtár és az későbbi iszapgödörök között mélyült le. Schafarzik elsődleges mérése szerint 12,4 m mély volt, készítés-kori nyugalmi szintje - 7,9 m lett, évtizedekkel később ez már - 6,5 - 6,65 m-ig emelkedett. Vízáadó rétege 7,6-13,3 m közé esett, a kitermelt víz hőfoka az évtizedek során 12,8 °C-ról 11,4 °C-ra csökkent. Kénes vizét a 65027 / 1893. VI 11. belügyminiszteri rendelet gyógyvízzé minősítette.

Irma-kút (1893)

A fürdő nyugati oldalán egy gazdasági épület előtt mélyült le, vízadó rétege 7,3-10,4 m közé esett. Mélységét Schafarzik 10,3 m-esnek találta, 1935-ben már csak 7,05 m volt.

A víz hőfoka 12,6 °C-ról pár évtized alatt 10,2 °C-ra csökkent, glaubersós, lítiumos-vasas vize a Mária-kúténál nagyobb erővel tört fel.

Emma-kút(1890-es évek)

A fürdőtelep keleti részén, a vendégház közelében mélyült le 13,95 m-es mélységgel, vízadó rétege 8,2- 14,3 m között volt. Nyugalmi szintje - 7,3-7,95 m között ingadozott, a vízhőfok 10,8-11,1 °C között változott. Sok iszaplerakódása volt, ez miatt lett az iszapvizsgálatok kezdeti főszereplője. (Talán ennek a gyógyiszapnak a szaga adott okot arra, hogy évtizedekkel később az említett vendégházban elszállásolt vadászpilóták „parmezán kolostorként” emlegették a helyet?)

Sümeghy József 1935-ös szakértői javaslata említést tett a kutakból kitermelhető vízmennyiségről is, 16 és 20 köbméterben adva meg azt akkor, ha hosszabb ideig nem termeltetik őket. Szerepelt a dolgozatban az is, hogy készítésük óta az említett hozamok csökkentek, mert a vízzel együtt sok iszap is a kutakba áramlott, eltömődést okozva.

Örömmel mutatnánk be a következőkben a fürdőtelep artézi kútját is, de minden felkutatására tett próbálkozásunk kudarcba fulladt. A korabeli források sem tudnak adatokat egy itteni kútról, miközben említik, hogy létezett, állítólag a kastély és az 1969-ben fúrt 120m-es kút közelében!

1931. december 11-én a Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium illetékes előadójának, Czárán Péter műszaki tanácsosnak is szüksége lett volna a kútadatokra, ezért 46243/1931 szám alatt levelet írt Szolnok Vármegye alispánjának:

„Felkérem Alispán urat annak a lehető sürgős közlésére, hogy Kolopfürdőn állítólag 1912. évben létesült felszökő vizet szolgáltató és később megsemmisült kút vízjogi engedélyezése során - amennyiben vízjogi engedélyezés egyáltalán történt - mily adatokat jegyeztek fel. Szükség lenne a kút mélységének és a kifolyó víz mennyiségének megállapítása, mivel ezekkel a tulajdonos Végess család nem rendelkezik”. Kutatómunkánk alapján a fenti időponttal kapcsolatban a következő megjegyzést tesszük: Tizasüly község első utcai artézi kútjának előzetes tervezői munkája pár évvel a levélben megadott időpont előtt kezdődött el, és a felkért szakértők teljesen találgatva adtak véleményt. Részlet a közegészségügyi főfelügyelő 128745/1908 számú leveléből: ”... értesítem alispán urat, hogy a földművelésügyi miniszter úr szakközegeinek véleménye szerint Tizasüly községben felszökő víz előreláthatólag csak a 350-400 méter közötti vízadó rétegből várható...terepszint alatt maradó víz azonban már valószínűleg a 100 méteren aluli mélységből is nyerhető.” Az ügy titokzatosságára jellemző, hogy 1913 elején Koczka István fúrási vállalkozó azzal állt a képviselő testület elé, hogy nyugodjanak bele 320m-es kútjának gyenge eredményébe, mert lejjebb a talaj nagyon kemény, és ha 350m-ig továbbfúratnak, még ezt is elveszíthetik. Ha igaz, ekkor már kolonon megvolt az állítólag jó hozamú 347m-es kút, de mivel adatai titokban maradtak, Koczka és a képviselő testület döntését nem befolyásolhatták. Ugyanakkor tény, hogy a szolnoki levéltár nyilvántartása az alispáni iratok jegyzékében 3280/1911 szám alatt tényleg egy kolonon

létesített mélyfúrású kút engedélyezését említi, csak éppen a lényegét tartalmazó iratanyag hiányzik hozzá! (Érdekes lenne megtudni, hogy ki vezette ekkoriban a fürdőt, mert az apa már régen halott volt, a felesége pedig 1908-tól a budapesti Amizoni Országos Magyar Nőnevelő Intézet igazgatójaként dolgozott. Lásd: képmelléklet 2. sz.) A fürdőtelep sikerességén persze a fentiek nem változtattak, érdeklődött iránta az Országos Közegészségügyi Tanács, a Munkás Pénztár és a Vöröskereszt Egyesület, sőt, kipróbálását ajánlották a Hadparancsnokságnak is a beteg katonák gyógyítására.

1915-ben - már a nagy háború idején - egy transzportot ki is utaltak ide, a felügyeletet pedig a szolnoki kerületi parancsnokságra bízta. Nemák százados egy törzsorvos kíséretében tartott itt helyszíni szemlét, majd 300 katona részére javasolták a fürdő igénybevételét. Volt azonban egy jelentős megoldandó gond is: a létesítmény jobb megközelítéséhez szükség lett volna 3km kövesút kiépítésére, mert a meglévő dűlőút esős időben alig volt járható.

Megtekintette a helyet gróf Szapáry György volt főispán is a Vöröskereszt megbízásából, és jelentésében szintén járhatatlan útviszonyokról nyilatkozott. Végess Ilona harmadik éves orvosnövendék 1918. február 10-én levelet írt az ügyben a főispánnak:

„Ez a Kolopfürdőn keresztül vezetendő kövesút annyi sok tizasülyi és kőtelki lakosnak is érdeke, így többek között a Schwarcz-féle kisgazdák, Vallyon telepeseiken kívül sok tanyai lakos anyagi fejlődésének feltétele... Főispán úr annyiszor tapasztalt jóindulata bátorít fel, hogy jelen kérésemet előadjam, mert az a hitem, hogy ha a Főispán úr kezébe veszi az ügyet, a legrövidebb idő alatt létesül az annyira szükséges kövesút.”

Aztán a háború vége felé már a kövesút hiánya volt a Végess család legkisebb gondja. A fürdőtelep először a Vöröskereszt kórház kiegészítő kórháza lett, majd jött a vörös uralom, mely alatt a régi iratok szerint a tulajdonosoknak menekülniük kellett kolopi otthonukból. A történet folytatódása magától értetődő lett: *„a kommunista csőcselék az elárvult fürdőt kirabolta s értékes felszerelését elpusztította.”*

De még ez is kevés volt ahhoz képest, ami a román megszállás után következett: a vörösök által megkímélt létesítményeket Nicolescu tábornok itt állomásozó 35.000 embere végleg megsemmisítette. A fürdő parkjának 20-25 éves fáit, melyeket a szikes talajon nagy küzdelemmel neveltek fel, megtizedelték. Vandalizmusok még arra is kiterjedt, hogy a vidék egyetlen jó vizűnek mondott artézi kútját tönkretégyék. *„A románok által okozott kárt az antant Jóvátételi Bizottsága Rhousos Rhontopontos görög delegátus elnöke mellett vizsgálta felül, a magyar állam képviselőjében Dr. Laky Dezső min. oszt. tanácsos, a vármegye részéről Alexander Imre alispán és Tizasüly község elöljárósága az antant delegátussal együtt szemlét tartottak: felülvizsgálták Kolop fürdő kifosztását és elpusztítását és 1921 július 20-án 2 000 000 aranykoronán felüli kárt állapítottak meg”* – olvasható özv. Végess Sándorné és társai 1927 február 8-i levelében. A helyzet felemésztette a Végess család vagyonát, de nem kívánták feladni az álmaikat, ezért a Vass József magyar királyi népjóléti miniszternek Budapestre küldött levél így folytatódott:

„Kegyelmes Uram! Alulírottak azon alázatos kéréssel fordulunk Nagyméltóságod elé, hogy a román megszállás következtében elpusztított és teljesen kifosztott Kolop fürdő újból való felépítését állami kártalanítás vagy kamatmentes kölcsön útján, annak közérdekű voltánál fogva megvalósítani kegyeskedjék... Legyen szabad remélnünk, hogy Nagyméltóságod Alföldünk ezen egyetlen nagy értékű gyógyhelyét közérdekűnek minősíti, és rövidesen elrendeli annak felépítését.

Érveink: 1. Kolopfürdő gyógyfaktorai már külföldön is jól ismertek.

2. az International Socielity of Medical Hydrology-nak vezetője D.T Fox és több angol orvos dr. Végess Róza előtt úgy nyilatkozott, hogy 1928-ban Magyarországra jönnek és reményeik szerint Kolopfürdőt már felépítve találják.

3. A Nemzetközi Orvosnők Egyesülete az 1927-es prágai kongresszuson reményét fejezte ki dr. Végess Ilonának, aki magyar delegáltként szerepelt ott, hogy ha 1928-ban Kolopfürdőre látogatnak, ott működő gyógy-tevékenységet láthatnak.

A fentiek alapján kérjük tehát Nagyméltóságodat, hogy az ez évi költségvetésből 1 millió pengőt kamatmentes kölcsönként kiutalni szíveskedjen.”

Valószínűnek tartjuk, hogy a Végess család kapott segítséget, mert 1935 nyarán a terület újabb védőidom tervének elkészítésével megbízott dr. Sümeghy József geológus a következőket írta tanulmányában:

„ A háborút követő és a mai nehéz hazai viszonyok - természetesen - nem engedték meg a fürdő mostani birtokosainak, hogy Kolopot békebeli állapotába visszaállítsák... (mégis) ...mindent megtesznek, hogy a fürdőt modern színvonalra emeljék... a fürdő épülete múlt nyáron porig leégett teljes berendezésével, s az ma már újra áll, sőt tervbe van véve még egy másik fürdőépület létesítése is. A fürdő épülete, iszapmedencéje, a fürdő szállodája és melléképületei ma már ismét használható állapotban vannak, s a fürdőszálloda újra megtelik minden fürdőevadban idejárom betegekkel.”

Közéjük tartozott Török Imre esperes is, aki a „Nemzeti Jövönk” című kiadvány 1935 október 26-i számában a következőket írta: *„Elkésett fecskék voltunk, gyógyulást kereső betegem és én. Meghülésből eredő fájdalmak gyógyulását hozza meg e helynek áldásos vize s különösen iszapja, amelyben az a világon oly ritka csodaelem: a rádium található. Én azt a helyet nem „Kolop”-nak, hanem „Isten szigetének” nevezném. Az egyenes rónából, mint tenger vizéből a sziget, emelkedik ki a szép falombos park...melynek területén vannak a fürdőházak, szobák. Nem ragyogóak...hiszen a szegény Magyarországon, annak is sziksós síkságán van ez a hely, amelyre mintha az ég szállott volna rá, kékes égszínű az iszapja. Iszapjában mintha a kegyes Ég gyógyítana egyenest. Áldott, áldott legyen az „Isten szigete.”*

Az első világháború alatt tönkretett Kolopi fürdőtelep a fentiek alapján az 1930-as években már próbált elfogadhatóan működni, ezért az iszapot felhasználó fürdők hálásak is voltak a Végess családnak.

A budapesti Gellért fürdő 1920-tól használja az iszapot, 1929-ben pedig 100 cm³-es tégelyekben forgalomba hozta a GEKOL nevű folyékony szappant, 30 gr-os porcelán tégelyekben pedig a GEKOL krémet, mely ennek az iszapnak a felhasználásával készült. Szállítottak az iszaptól az 1920-as években Angliába a szappan-trösztnek és Japánba a mikádónak, de állandó piacot jelentett Németország és Svédország is.

Információink szerint a fürdőben ekkoriban dr. Végess Árpádné és orvos nővére, dr. Rege Károlyné (született Végess Ilona) gyógyította a betegeket, akik között állítólag egyre inkább megfordultak jómódú magyarok és külföldiek is. *„Kicsi, válogatott közönség volt itt. Nem engedtek be akárkit, még akkor sem, ha a magas költségeket tudta volna fizetni”* – nyilatkozta 1973-ban a Szolnok megyei Néplap tudósítójának Csajbók András tiszasülyi párttitkár. A létesítményt elsősorban vasúton (Jászládány-Szolnok) és autóbusszal (Szolnok-Kőtelek, Törökszentmiklós-Tiszaroff) lehetett elérni, de az idős tiszasülyiek említenek hajókikötési lehetőséget is. Utánajárásunk szerint ugyanakkor – egyes vélekedésekkel ellentétben – a

repülőgéppel való elérhetőség nem létezett, bár a létesítmény déli határának sík, kemény talajú szikes legelőjén 1940-ben tényleg kialakított a hadsereg egy ideiglenes hadi repülőteret. (Jó döntés volt, a katonák elszállásolását a vendégházban és a kastélyban beruházás nélkül megoldhatták!)

A nemzetközi hírűvé váló fürdő életébe tehát 1940 nyarán ismét beleszólt a nemzetközi politika: a második bécsi döntést követően július 12-én megérkezett ide a szolnoki vasúti híd védelmével megbízott „Kőr Ász” nevű magyar vadászrepülő század kilenc gépe, és töltöttek ott a pilóták a szandai repülőtér építésének befejezéséig kb. másfél hónapot.

5. számú kép. Kolopfürdő és ideiglenes repülőtere 1940-ben (Hadtörténeti Múzeum, 185)

Néhány békeév következett, de a második világháború végén a fürdőtelep létesítményei mégis újból elpusztultak, mert a községet Kőtelek felől megközelítő szovjet katonák megütköztek a létesítményt megszálló németekkel. *„Amit pedig nem végeztek el a bombák, a légnyomás, azt megtették a környékeliek. A háború utáni szűkös napokban sok minden került tűzre innen, a Kolopfürdőből is”* – mesélte el erről Bábí Gizella, a fürdőlétesítmény tulajdonosainak egykori telekszomszédja és alkalmazottja 1984-ben egy újságírónak. Ma már az egykori létesítményeknek a nyomai sem nagyon láthatóak, egyedül egy sérült betonkád és az iszap bányászat maradt meg, utóbbi is csak időszakos tevékenységként.

Utószó

Véget ért tehát másodszer is a kolopi fürdő története, és most már végleg. A Végess család megmaradt és jelentős anyagi nehézségekkel küzdő tagjainak esélyük sem lehetett az újramegújításra, hiszen ahogy egy 1969-ben készült tiszasülyi helytörténeti tanulmány írta, a helybéli „népnýúzó nagybirtokosok” elítélésre szorultak...

Mint azt dr. Végess Árpádné (született Végess Róza) 1945. április 23-án kelt levele bizonyítja, némi naív reménykedést leszámítva tisztában is voltak az orosz megszállás következményeivel:

„Tisztelt Megyei Földbirtokrendező Tanács!

Alulírott tisztelettel előadom, hogy a 600/1945. M. E. számú rendelet alapján Tizasüly és Tiszaroff községek határában levő földbirtokaim igénybe vétettek, s azok szétszattak.

Tizasüly községben levő, un. kolopi birtokomból lett ugyan részemre bizonyos terület meghagyva, de az nem alkot egy gazdasági és intenzív gazdálkodásra alkalmas egységet... Ezek után kérésem oda irányul, mely szerint a részemre meghagyandó, illetve a kiosztás alól mentesítendő terület a tizasülyi 853. számú telekkönyvi betétben... jelöltessenek ki.

Indoklásul legyen szabad még előadnom, hogy ... a 853. számú betétségi ingatlanok túlnyomó részben tanya és az azt környékező parkos helyből állnak... ezen terület vissza maradásával lehetősége megmarad, hogy az ismeretes és világhírű rádiumos és néhány év óta szünetelő fürdő a szenvedő emberiség gyógykezelésére megnyitassék.

Teljes bizalommal vagyok tekintetes Megyei Földbirtokrendező Tanács szíves és megértő jóindulata iránt, annál is inkább, mert ősi és szüleimtől örökölt birtokomnak csak egy kis töredékét igyekszem javamra és megélhetésem biztosítására visszatartani... ”

Államosítás előtt: Pici néni a tiszagyendai kastély előtt (Tóth Józsefné gyűjteményéből)

Végessnének ekkoriban már a birtok egyik jövőbeli örököséért, Emilia nővére első házasságbeli fiáért, Ondrejovich Kázmérért is aggódnia kellett, mert néhány megmaradt levél szerint jó ideig a Szovjetunió-beli 7181/4. számú láger lakója lett.

1946. november 7-i levelében megírta Végessnének – Pici néninek –, hogy él és jól van, egy év múlva pedig már azt közölte, hogy 78 kiló a súlya és remélhetően nemsokára hazatérhet hozzá és a feleségéhez, Rózsához.

Ez meg is történt, és egy ideig úgy tűnt, talán megvalósulhatnak a család jövőre vonatkozó tervei.

Részlet a Szolnok megyei Földhivatal 1949. január 20-i leveléből (887/1949 sz.):

„Az Országos Földhivatal 381623/1948 II. 3. számú véghatározatában utasította a Megyei Földhivatalt, hogy dr. Végess Árpádné tiszasülyi ingatlanának 100 kataszteri holdat meghaladó részét vegye igénybe úgy, hogy a 100 kataszteri holdba Kolopfürdő egész területe beszámítandó.”

Egy forrásunk szerint 1945 után Tiszasüly község vezetése két helyi termelészövetkezettel és az állami gazdasággal összefogva megpróbálta a létesítményt újjáépíteni, de a háború utáni gazdasági helyzetben ehhez anyagi forrást nem kaptak.

Annál inkább kerített pénzt az új kommunista rendszer a kolop környéki rizsföldek kiépítésére. Az 1940-es évek végén e célból tömegek sereglettek ide a nagy munkára, és nem csak egyszerű parasztemberek. Eszes Máté „A Hindú Herceg” című novellája a kényszerkitelepítettekről is megemlékezik a következő sorokkal: *„A Végessy-kastély előtti díszkert körbefutó, gyöngykviccsal felszórt útján népes csoport várakozik. Elöl állnak a hölgyek, gróf Bethlen István miniszterelnök felesége, balján és jobbán a két Montenuovo hercegnő, Mimi és Fanny, Fanny mellett Bethlen Margit és gróf Csáky István külügyminiszter felesége, Irma, született osztrák grófnő. A sort Bárdossy Pál testőrszázados felesége, Kenneth Klára, a híres írónő zárja. A hölgyek mögött a férfiak: Bárdossy Pál, gróf Teleki László, gróf Eszterházy Lajos és Ambrózy Gyula a kabinetiroda főnöke, aki még egyszer végignéz a sorokon. Már csak feleség, Kaas Klementina bárónő hiányzik, aki több alkalommal a Kormányzó garden partyjáról is elkésett, aggályosan készített toalettje miatt.”*

A rizstermesztés ötlete jó időre be is vált ezen az agyagos talajú, szegény emberek lakta tájon, de már korán gond akadt a nagy mennyiségű víz pótlásával. A megoldást az 1960-as évben először megszervezett KISZ-es építőtábor hozta meg, az irányítást pedig a Szolnoki Vízügyi Igazgatóság szakemberei végezték. A lelkes diákokról írt a Szolnok megyei Néplap 1960 július 1-i száma, interjút készítve későbbi kedves kollegánkkal, Dencs Árpáddal is.

Visszatérve a Végess családra, további sorsukról túl sok jót nem hallottunk. A rendelkezésünkre álló fotók alapján Ondrejovich Kázmérnak hazatérése után megengedték, hogy iszapkitermelő segéd munkásként dolgozzon Kolopon, de állítólag Végessnével együtt az új rendszer emberei sokat bántalmazták őket.

Valószínűleg ez és/vagy a fürdőlétesítmény újjáépítésének reménytelenné válása vezetett oda, hogy - egyes információk szerint - dr. Végess Árpádné tulajdonos – mint a közvetlen család egyetlen életben levő tagja -1951 május 29-én kolopot felajánlotta állami tulajdonba vételre, így az a korábbi üzletfelük, a Fővárosi Gyógyfürdők és Gyógyforrások kezelésébe került.

Ekkor már ismert volt a Debreceni Tudományegyetem Orvostudományi Fizikai Intézetében elvégzett mérés eredménye, mely szerint *„... úgy a helyszínen végzett Geiger-Müller féle számlálócsöves sugármérő vizsgálatok, mint a különböző helyekről, valamint a jelenlegi*

folyamatos kitermelésből vett iszapminták laboratóriumi megvizsgálása negatív eredménnyel végződött, tehát a kolopi iszap számottevő radioaktivitást nem tartalmaz.”

Mindettől függetlenül a terület hasznosítása folytatódott, 1962-ben megépítésre került az új – némileg a régi elbontott Végess kastélyra emlékeztető - gondnoklakás, az iszapfelhasználás pedig az egyes években a következőképpen alakult a Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt. kimutatásával:

Az iszapkezelések számszerű alakulása		Az iszap egységára: Ft
(Gellért, Széchenyi, Lukács fürdőkben 1993-ban.:		3.000.-/q
1997-ben:		9.000.-/q
év	iszapkezelések (ezer fő)	1960 = 100 %
1960.	340	100
1970.	175	52
1980.	99	29
1990.	58	17
1991.	51	15
1992.	49	14
1993.	23	7
1996.	21	6
1997.	21	6

Az elmúlt évtizedekben többször is próbálták a süllyek újjáépíttetni a fürdőt – sikertelenül. Ismereteink szerint utoljára 1998-ban Tizzasüly község akkori polgármestere Baksay Endre hívott össze tanácskozást a gondnoklakás helyiségében azért, hogy az egykori fürdő létesítményeinek újbóli felépítésére - lehetőleg egy termálkút fúrásával együtt - a tulajdonost rábeszélje.

A Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Rt. elnök vezérigazgatója, dr. Horváth Gábor elvileg egyetértett a polgármester javaslatával, de mint mondta, felelős vezetőként nem tekinthet el egy tanulmányterv elkészítésétől, mely gazdaságossági számítást is tartalmaz. Más jelenlevők is csatlakoztak véleményéhez, majd közösen megállapították, hogy egy termálkút néhány tízmillió költsége elenyésző lenne az épületek, medencék árához képest.

Ekkoriban egyébként már kistraktor forgatta a fűróberendezés fűrészárát, de a helyiek még emlékeztek arra, hogy 1987-ig Matyi, a nagyon okosnak bizonyuló szürke ló dolgozott a torony alatt...

Felhasznált irodalom

1/ Barabás I. 1998: Kolopfürdő új életre kel? Közép-Tisza augusztusi szám KÖTIVIZIG kiadvány

2/ Dr. Beck B. és mtsai 1995: A fővárosi fürdők 75 éve. 3. Kolopi gyógyiszaptermelő telep. Pp. 72 – 79

3/ Becze Cs. 2007: „Kőr ász.” Egy vadászrepülő század története 1936 – 1941. Püedlo Kiadó pp. 1-165

4/ Bede F. V. 2009: Utazzon a nem létező fürdőbe! Új Néplap március 18.

5/ Beller Á. 1998: Kolopi sárarany. A Reform Független politikai hetilap cikke.

6/ Bistey A. 1973: A kolopi kincs. Az Alföld Hévíze lehetne. Szolnok megyei Néplap november 25.

7/ Demjénné B. M. 2017: Tizzasüly közösségei az elmúlt 100 évben. A Szolnoki Damjanich Múzeum pályázatára benyújtott pályamű. Kézirat, pp1-115.

8/ Dr. Császár F. 1989: Tizzasüly – Kolopfürdő. A „Föld napja 92” pályázatra beadott tanulmány. pp. 1-5

9/ Dr. Dobos I. 2007: Az egykori Kolopfürdő gyógytényezői. Hidrológiai tájékoztató. pp. 52-55

10/ Eszes M. 2003: A Hindú Herceg. Curiósa Nova Kiadó pp. 1-106

11/ Gedeonné R. M. 1973: Fossilis folyóvízi üledékek mikromineralógiai spektrumának értelmezése recens hordalékvizsgálatok alapján. Földtani Közöny 103. kötet 3 – 4. szám pp. 285 – 293

12/ Gedeonné R. M. 1975: Adatok az Észak – Alföld üledékösszetételének ismeretéhez. MÁFI Évi Jel. az 1973. évről. pp. 179 – 194.

13/ Gedeonné R. M. 1976: Pliocénvégi – negyedkori üledékciklusok mikromineralógiai spektruma a Szarvas – 1 sz. fúrásban. MÁFI Évi Jel. az 1974. évről pp. 171 - 183

14/ Dr. Horusitzky F. 1936: Levél a Bányakapitánysághoz a kolopi védőterület ügyében. Kézirat pp. 1 – 6

15/ Járomi I. és mtsai 1969: Tizasüly község története. Kézirat, pp. 24-53

16/ Karácsony S. – Margittai E. – Bellosevich S. 1959: Szakvélemény és védőterület javaslat a kolopfürdői iszaptermeléshez. FTV Mérnökgeológiai oszt. pp. 1 – 5

17/ Dr. Kovács L. 1998. Kolopi iszapkitermelő telep és üzem gazdaságosabb működtetésére vonatkozó javaslatok. Budapest gyógyfürdői és hévizei Rt. pp. 1 – 14.

18/ Magó K. 2017: A szolnoki katonai repülőtér története. Zounuk 31. Levéltári Évkönyv pp. 127-157

19/ Molnár B. 1964: A magyarországi folyók homoküledékeinek nehézasvány összetétel vizsgálata Hidr. Közl. 8. sz. pp. 347 – 355

20/ L. Murányi L. 2009: Iszapba ragadt iszapügy Kolopon. Új Néplap február 9.

21/ Rónai A. 1972: Negyedkori üledékképződés és éghajlattörténet az Alföld medencéjében. MÁFI Évkönyv LVI kötet 1. füzet. pp. 1 – 421

22/ Sümeghy J. 1935: Szakértői javaslat a Jász – Nagykun – Szolnok vármegyében fekvő Kolop – fürdő védőterületének megállapítása ügyében. Kézirat, pp. 1 – 38

23/ Sümeghy J. 1939: A Győri – medence a Dunántúl és az Alföld pannóniai üledékeinek összefoglaló ismertetése. M. kir. Földtani Intézet Évkönyve XXXII. kötet 2. füzet pp. 1 – 252

24/ Temesközi F. 1984: Emlékek a bonbonos dobozban és a fák között. Szolnok megyei Néplap szeptember 14.

25/ Temesközi F. 1984: Az iszapbányászok meg a szürke ló. Szolnok megyei Néplap szeptember 15.

26/ Temesközi F. 1984: Ha gyógyítóhely, akkor továbbra is csak térképen. Szolnok megyei Néplap szeptember 16.

27/ Végess S. – Dr. Rottmann J. 1908: Magyarország legkéndúsabb gyógyvize és fürdője Kolop. Eger, Egri Nyomda és Részvénytársaság kiadványa pp. 1 – 15

28/ Végess I. 1918. Levél a főispánnak Kolopfürdő támogatása ügyében. Kézirat, pp. 1 – 3

29/ Dr. Vitális S. 1936: Jelentés a kolopi rádium-tartalmú iszapról. Kézirat, MÁFI adattár, pp. 1-4

A kolopi iszapból előkerült mamutfog (Elephas primigenius)

Kolopi képmelléklet

Végess Sándor az alapító (8) és felesége (2) a rokonaikkal. (Tóth Józsefné gyűjteményéből)

A kép közepén Végess Sándorné(3) kislányával Rózával(4). (Tóth Józsefné gyűjteményéből)

A Végess-kastély bejárata Kolocon. (Mezei József gyűjteményéből)

A kolopi Végess-kastély 1940-ben katonákkal. (Hadtörténeti Múzeum 186)

Dr. Végess Árpádné (Végess Róza) azaz Pici néni a lovával. (Mezei József gyűjteményéből)

Balra Bábi Gizella a kolopi szomszéd majd alkalmazott.(Tóth Józsefné gyűjteményéből)

Ondrejovich Kázmér a háború előtt feleségével Rózsival. (Mezei József gyűjteményéből)

Ondrejovich Kázmér a háború után, iszaptermelő munkásként. (Mezei József gyűjteményéből)

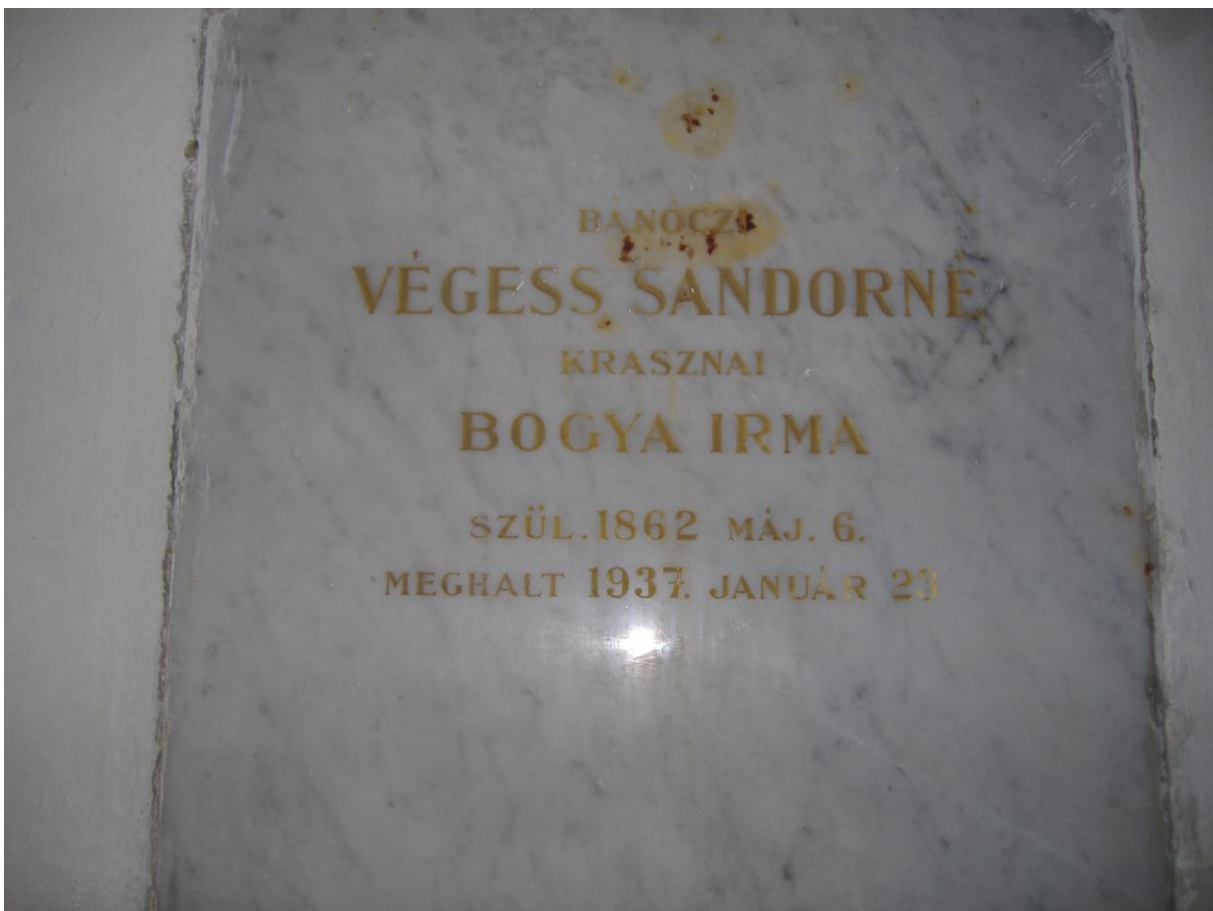
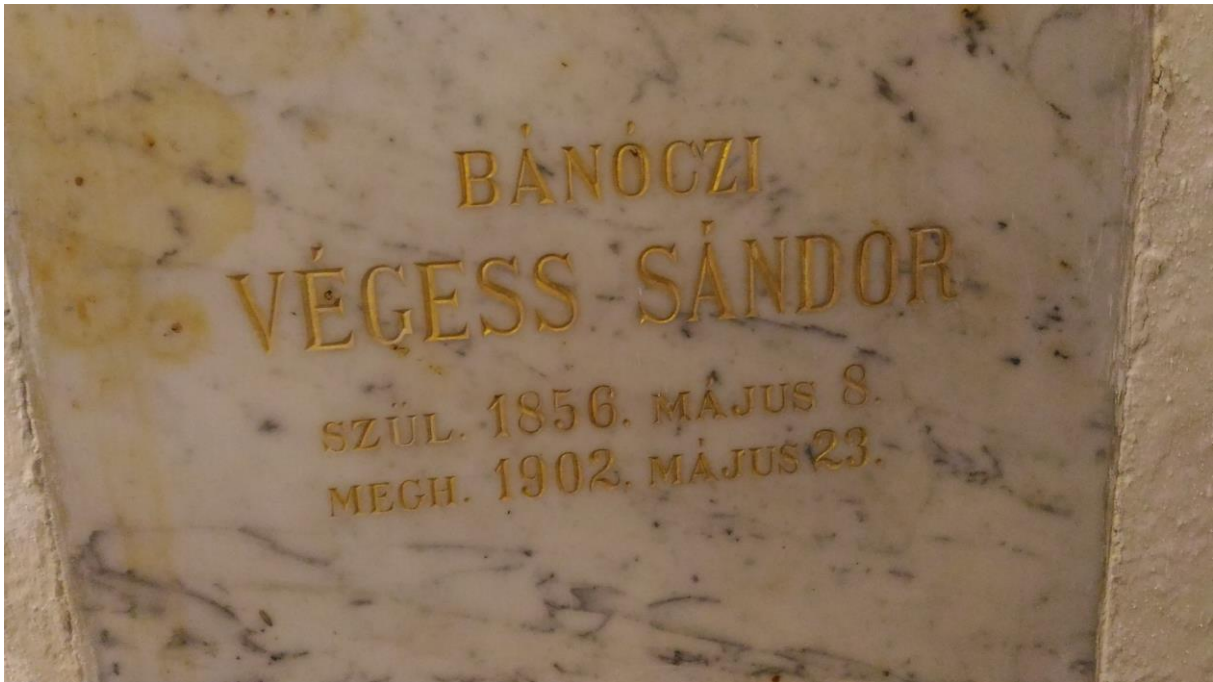
A kolopi gyógyfürdő egyik vendégháza. (Tóth Józsefné gyűjteményéből)

A katonák által lakott „Parmezán kolostor” 1940-ben.(Hadtörténeti Múzeum 185 P)

A Végess család kriptái a tiszagyendai altemplomban.

Tekintetes Ujszövés Úr!

Felnyó évi 2206 sz becses rendelkezésre birtokos
 kel jelenem, hogy járásom területén csak
 egy fürdő van a kolop gyógyfürdő melyről
 hogy a örükoéjes kiállítás beszerzésesem
 birtokosok kérem Tekintetes Ujszövés Úr,
 miszerint a meteorológiai adalon és peridő
 fogalmai kiállítás blaugvettáit az évad
 kiállításának mindenki szerkesztésére vonatkozó
 miniszteri rendelkezés egyúttal kiadni méltó
 bassér.

Társz Apárki 1898 Január hó 26.

Chelkény
 főszolgabíró.

Szám: 150 1911.

Jász-alsó járási főszolgabírótól.

Határidő: .....

A válaszirat alapjául szolgáló

jelentés, megkeresés, rendelet

stb. száma: 23295/910

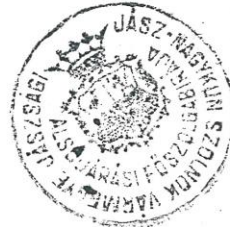
Tárgy: Kolozs aranyfürtő
jellege

Alapokiról:

Kolozs

Ferről hivatalosan rendelkezésre jelen
sem hogy a "Kolozs" aranyfürtő jellegére vonatko-
zó helyhatósági rendelet, bemutatására övé-
nyess Sándorné, aki Győrben lakik felhívta az
előzáróig eddig azonban az ke nem érkezt, de
megsürgesséssel. A Kolozs aranyfürtőre vonatkozó
helyhatósági engedély száma 1893 VI/11 65027. de
helyre ke érkezik, aronnan beszeressem.

Jász-alsó 1911 február 12

Pr. u. u. u.
Főszolgabíró

KOLOPFÜRDŐ.

Kolopfürdőn a gyógykezelés megkezdődik
orvosi
felügyelet mellett május 1-én.

GYÓGYTÉNYEZŐI:

Világhírű kolopi rádiumos gyógyiszapja gyógyít:

rheumát, csúzt, kőszvényt női bajokat, izzadmányokat, csontbetegségeket, anyagcsere betegségeket, bőrbajokat, ischiást, torzító ízületi gyulladást, izomzsugorodást.

Kénes sós gyógyvize használ:

gyomor és bél renyheségknél, gége, torok, orr, szem hurutainál, görvélykórnál.

Glaubersavas vasas gyógyvize gyógyít:

vérszegénységet, gyomor és bélhurutokat.

Kád és iszapfürdő, iszappakolás, inhalatio, ivókura.

Gyógyiszapszállítás.

Lakás, pensios ellátás olcsó árakkal

Közlekedés vasuton:
Jászladány-Szolnok.

Közlekedés autóbuszon:
Szolnok--Kőtelek, Törökszentmiklós--
Tiszaroff.

Kolopfürdő, Tizzasúly mellett. (Szolnok m.) 1928. ápr. hó.

Igazgatóság.

Varga József könyvnyomdája Szolnok. Telefon 132.

Hivatalos másolat:

Országos Földhivatal.
Budapest, V. Nádor u. 31.
Budapest 5 postafiók.
Telefón: 122-790.
Ügyszám: 381.623/1948.II/3.

Tárgy: özv.dr.Véges Árpádné tiszasülyi
és tiszagyendai ingatlanának meg-
váltási ügye.-

Az 1945.VI.t.c.-kel törvényerőre emelt 600/1945.M.E.sz.rendelet végrehajtása során a Tiszaroff, - Tiszagyendai volt KFB. fellebbezésére a MFT. 45/82/1945.sz. és a 45/103-1946.sz.határozatát Andrejovics Kázmérné és dr.özv.Véges Árpádné volt tiszasülyi lakosok fellebbezésére a MFT. 47/87/1946.sz.határozatát az 1947.évi V.t.c. 4.§-ában biztosított jogkörben felülbíraltam és meghoztam az alábbi

v é g h a t á r o z a t o t :

A tiszaroff-tiszagyendai KFB.fellebbezésének helyt adok, a MFT.45/82-1945.sz.határozatát hatályon kívül helyezem.-

A tiszagyendai volt KFB.-nek özv.Véges Árpádné tiszagyendai lakóházának és parkjának visszaadása tárgyában hozott MFT. 45/103/1945.sz.határozata ellen benyújtott fellebbezésének helyt adok és a MFT. határozatát hatályon kívül helyezem és a lakóházat összes melléképületeivel és a hozzátartozó kerttel földreform céljaira igénybeveszem.-

Határozatom e részében utasítom a Megyei Földhivatalt, hogy a lakóháznak Tiszagyenda községnek való juttatása tárgyában - melynek egyébként jelenleg ténylegesen birtokában is van - a népi szervek véleményes javaslatának bekérése után saját hatáskörében gondoskodjon.-

Andrejovits Kázmérné és özv.dr.Véges Árpádné volt tiszasülyi lakosoknak a tiszasülyi megváltás mentes ingatlanainak kijelölése tárgyában hozott 47/87/1946.sz.határozata ellen előterjesztett fellebbezését elutasítom.-

Utasítom a Megyei Földhivatalt özv.dr.Véges Árpádné tiszasülyi lakos birtokában lévő kb 120 kat.hold ingatlanok a 100 holdon felüli részét határozati-
lag sürgősen vegye igénybe és az ingatlanok kijelölése tárgyában a helyszíni
eljárást a népi szervek és a MOSZK. bevonásával haladéktalanul folytassa le.
Özv.dr.Véges Árpádné részére mentes 100 holdban a Kolop fürdő egész területe
beszámítandó.-

Utasítom még a MFT.-t, hogy az ingatlanoknak 100 holdon felüli részének juttatása iránt a MOSZK. központi igazgatósága szervezeteti osztály juttatási csoportjának előzetes meghallgatása után intézkedjen.-

I n d o k o l á s :

A MFT. 45/82-1945.sz.határozatával özv.dr.Véges Árpádné tiszaroffi 295 k. hol kiterjedésű ingatlanából 50 kat.holdat mentesített az igénybevétel alól azzal, hogy habár Tiszasülyön özv.dr.Véges Árpádnénak 100 kat.holdat a megváltás alól már jogerősen mentesített, de e 100 holdba beletartozik az 50 holdat kitevő Kolop fürdő, mely mint mezőgazdasági művelés alatt nem álló terület a megváltásnál számba nem vehető.-

A MFT.határozata ellen a tiszagyendai KFB.fellebbezést terjesztett elő még 1945.augusztus 12-én, hogy az ingatlant már egyéni juttatásra teljes egészében felhasználták, s emiatt, ha a határozat hatályában fennmaradna Pusztagyendán a földosztást újra kellene kezdeni. A KFB.fellebbezésének két okból is helyt kellett adnom. Egyrészt helyt kellett adnom, mert 1946:IX.t.c.19.§.1.bek értelmében a juttatásra felhasznált ingatlanokat, ha annak kiosztása 1945.december 31-ig megtörtént, a tulajdonosnak visszaadni nem lehet. A KFB.fellebbezése nélkül is hivatalból meg kellett volna változtat-

nom a MFT.e határozatát, mint jogalap nélkülit. A tulajdonos részére mentes 100 holdba minden területet be kell számítani, tehát a fürdőterületet is, a parkot is. Erre vonatkozóan a 138.500/1947.F.M.sz.rendelet tartalmaz intézkedéseket.-

A MFT,45/103-1946.sz.határozatával özv.dr.Véges Árpádnének a tiszagyendai lakóházát és 600 n.öl kertet visszahagyott. E határozat ellen is fellebbezett a tiszagyendai KFB., mert az ingatlan 1945.-ben ténylegesen felhasználást nyert. A tiszagyendai községi Elöljáróságnak 1947.augusztus 13-án kelt 248/1947.sz.jelentéséből megállapítottam, hogy a KFB.fellebbezése alapos. A lakóházat még 1945. július 17-én birtoklevéllel a községnek juttatták. A község akkor birtokába is vette, s jelenleg az épületben van elhelyezve az orvosi rendelő, községi szülésznő, nyári napközi otthon s az épületnek a többi része is használatban van. Erre való tekintettel a KFB.fellebbezésének helyt adtam, s a MFT.házat mentesítő határozatát hatályon kívül helyeztem. Határozatom e részénél tekintettel voltam arra is, hogy özv.dr.Véges Árpádnének Kolop fürdő területén van lakásra alkalmas lakóházal-

Az egymással rokon viszonyban lévő, de külön gazdálkodó Andrejovits Kázmérné és dr.Véges Árpádné és a juttatottak között az ingatlan kimérése és a mentes ingatlan határai körül vita keletkezett. A MFT. a tényleges birtokállapotnak megfelelően 47/87/1946.sz.határozatával rendelkezett. E határozat ellen a kéttulajdonos élt fellebbezéssel, fellebbezésük csupán csak arra irányul, hogy a földigénylők egyes területeiket jogtalanul tartják birtokban.A fellebbezésüknek helyt nem adhattam, mert az 1945.óta fennálló birtokállapot megváltoztatására törvényes lehetőség nincs.-

Az 1948.december 16-án Tiszasülyön lefolytatott helyszíni eljárás alkalmával felvett jegyzőkönyvekből megállapítottam, hogy özv.dr.Véges Árpádnének kb mintegy 120 kat.hold ingatlan ténylegesen birtokában van. Tekintettel arra, hogy jelen véghatározatomban a tiszaroffi mentes 50.kat.holdra vonatkozó MFT.határozatot hatályon kívül helyeztem és megállapítottam, hogy özv.dr.Véges Árpádnét összesen - minden területet a fürdőterületet is beszámítva - csak 100 kat.hold illeti meg, ezért a 100 holdon felüli rész igénybevételére a MFT.-t utasítanom kellett.-

Erről értesítést kapnak:

- 1./Megyei Földhivatal, Szolnok.-
  - 2./Földmivvelésügyi Tanács, Debrecen.-
  - 3./Defosz.megyei jogvédő iroda, Szolnok.-
  - 4./Defosz.Tiszasüly.-
  - 5./Defosz.Tiszagyenda.-
  - 6./Földmivesszövetkezet, Tiszasüly.-
  - 7./Földmivesszövetkezet, Tiszagyenda.-
  - 8./Községi Elöljáróság, Tiszasüly.-
  - 9./Községi Elöljáróság, Tiszagyenda.-
  - 10./MOSZK.jogügyi osztály,Budapest,Vigadó tér 6.
  - 11./MOSZK'szövetkezetiügyi főosztály juttatási csoportja,Bp.Vidaadó
  - 12./MOSZK.megyei kirendeltség,Szolnok.-
  - 13./özv.dr.Véges Árpádné, Tiszasüly.-
  - 14./Andrejovits Kázmérné, Tiszasüly.
- Szolnok, 1949. január 10-én.-

A kiadvány hitelélül:

Horváthné sk.-

min.shiv.igazgató.-

P.H.

Dr. H a j d u I s t v á n s.k.

Kormánybiztos

az Országos Földhivatal ügyvezető igazgatója.-

A másolat hitelélül:

/Szekrénvessy Antal/

15

Tiszasüly Községi Önkormányzat Polgármesterétől
5061 Tiszasüly, Kiséri út 21. szám Tel: 494-71t Fax: 56/497-019

Ikt. szám: 906/2004.

Tárgy: Kolop tulajdonának tisztázása

Szolnoki Földhivatal

S z o l n o k
Ostor u. 1/A.
5 0 0 0

Tisztelt Földhivatal!

Azzal a kéréssel fordulok a Tisztelt Földhivatalhoz, hogy a Tiszasülyi 0121 hrsz-ú külterületi ingatlanról teljes tulajdoni lap másolatot szíveskedjenek kiadni Önkormányzatunk részére.

A volt tulajdonos örökösei (néhai ifj. Básthy Miklós lányai: Básthy Judit és Básthy Klára, Kanada Ontorió Torontó Montgomery Ave. M4RIE3 lakosok,) a gyógyiszapkitermelő helyet Tiszasüly községnek kívánják adományozni, ha az jogszerűen lehetséges.

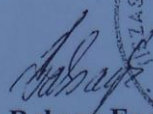
Tudomásuk szerint a jelzett területet az akkori tulajdonos Végess Sándorné 99 évre bérbe adta a Budapesti Gellért szállónak.

A jelenlegi tulajdoni lapon Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Rt. szerepel mint tulajdonos. Szeretnénk tudni, hogyan került ez a tiszasülyi földterülete a budapesti cég tulajdonába? Lehet-e jogorvoslattal élni ennek a folyamatnak a teljes véglegesülése ellen?

Tisztelttel kérem segítő közreműködésüket!

Tiszasüly, 2004. május 6.

Tisztelettel:

/: Baksay Endre :/
polgármester

Szolnoki Körzeti Földhivatal
5001 Szolnok, Ostor u./a

Sz. sz.: 9305/2004
Ea: Lukács Klára

Tizsasüly Községi Önkormányzat
Polgármestari Hivatal

16.

ERKEZETT 2004 MÁJ 27.

Érk.:
Hkt.sz.: 906-2
Előz.:
Utaz.:
Bírádó: Babony E.

Tárgy: Tájékoztatás
H v: 906/2004

Tizsasüly Községi Önkormányzat Polgármestere

Tizsasüly

Kiséri u. 21.

A tizsasülyi 0121 hrsz-ú- a Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Rt. tulajdonát képező ingatlannal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztatom:

Fenti ingatlan a tizsasülyi 2191 számú telekkönyvi betét szerint Dr. Végess Árpádné tulajdonát képezte. Az ingatlan a 610/1960 számú ügyirattal földrendezés jogcímén a Magyar Állam tulajdonába és a Fővárosi Fürdőigazgatóság kezelésébe került.

A Fővárosi Vagyonátadó Bizottság 1995-ben a Fővárosi Önkormányzat tulajdonába adta az ingatlant, majd 1997- ben vagyonbevitel jogcímén a Budapesti Gyógyfürdő és Hévízei Rt. lett a tulajdoños.

A telekkönyvi betétben nincs feljegyezve az, hogy Végess Sándorné 99 évre bérbe adta a területet.

Tájékoztatom, hogy a földhivatali eljárásban nincs lehetőség jogorvoslatra.

Kérem fentiek szíves tudomásul vételét.

Szolnok, 2004. május 21.

Lukács Klára
Főelőadó

KÖRZETI FÖLDHIVATAL
10

Kolopi rejtély I.

Országunk egyik legnagyobb kincse, a kolopi iszap. Kolop Tizzasüly önkormányzat területén található. Sokan nem is hallottak róla. Az itt történt visszaélések a tizzasülyi nép akaratára tisztázást igényelnek.

Kolop történetét több, mint fél évszázada sűrű bozót veszi körül. Kételyek sem merültek föl, mi történt itt valójában.

A terület 1944-ig Végess Sándor helyi földbirtokosé volt, aki hasznosította az iszapot, és a gyógyvízre telepített fürdőt gyógyüdülő paradicsommá varázsolta. 1934-től autóbuszok szállították a fürdőzőket Kolopra. Odajárt a fél világ, az angolok, franciák, a mágnsok, a magas rangú katonatisztek, és mindenki, aki beteg volt, és gyógyulni akart.

Kolopon pezsgett az élet, az ittlakóknak minden nap volt munkájuk, értelme ébredésüknek. Akkor még nem volt divat a falusi turizmus, mégis a fürdőbe látogató külföldieket ők szállásolták el, ők gondoskodhattak róluk.

A II. Világháborúban a fürdőt lebombázták, de az iszap kitermelése folytatódott tovább. Államosítottak mindent, de tudomásunk szerint itt nem államosítottak, csak egyébként mindent. Ki merete volna gondolni, hogy nem történt tulajdonos változás? Találtunk még ma is élő szemtanukat, akik látták, és bizonyítani tudják az igazságot.

Egy kicsit utánajártunk a történeteknek. A hivatalos iratok nagy része ládafiából került elő, egy másik része a segíteni kész emberek jóvoltából.

A fürdő területe a tizzasülyi 0121 hrsz-on fekszik. Fenti ingatlan a tizzasülyi 2191 számú telekkönyvi betét szerint Dr. Végess Árpádné tulajdonát képezi. Ezt bizonyítja egy 1949. január 10-én, az Oszágos Földhivatal 381.623/1948.(II.3.) sz. véghatározata.

A tulajdoni lapra földrendezés jogcímén egyszer csak 610/1960. számmal felkerült a Magyar Állam, mint tulajdonos, és a Fővárosi Fürdőigazgatóság mint kezelő. Semmiféle kisajátítás nem történt. A tulajdonosok mit sem sejtettek arról, hogy már nincs tulajdonuk. A 610/1960-as határozathoz nem lehet hozzájutni. Bár Tizzasüly község számára nagyon értékes információkat tartalmaz, mégsem adhatja ki a Földhivatal. Tehát az eredendően tisztázhatatlan körülmények között az állam tulajdonába került vagyonszerzés dokumentumai titkosak!

Utánanéztünk annak is, hogy az 1960-as bejegyzést követően hogyan került egy egyszemélyes Rt., a Budapesti Gyógyfürdő és Hévízei Rt tulajdonába a terület? Minden a törvényi előírásoknak megfelelően történt?

Az 1991.évi XXXIII.tv. alapján 1995-ben a Fővárosi Vagyonátadó Bizottság a Fővárosi Fürdőigazgatóság vagyonát, közöttük a Kolopi fürdőt is a Fővárosi Önkormányzat tulajdonába adta. Ez a határozat, amit 1991. december 30-án hoztak, és 1993. június 22-én jogerőre emelkedett, vajon miért váratott 1995-ig a Földhivatali bejegyzéssel? A határozatról az ügyirat szerint Tizasüly Önkormányzatának is értesülnie kellett, bár iktatva soha nem lett, és a képviselő testületnek sem volt róla tudomása. Az Önkormányzat fellebbezési jogával ezért nem tudott élni. Információink szerint az akkori jegyző menesztve lett.

Vagyonbevétel jogcímén 1997-ben megalakult a Budapesti Gyógyfürdő és Hévízei Rt., mint egyszemélyes részvénytársaság. A Kolopi terület felértékelve, az Rt. vagyonának része lett.

Az a hír is járta, hogy Végess Sándorné 99 évre bérbe adta a területet, de a Földhivatalnál a telekkönyvi betétben ezirányú feljegyzés nem található. Vagy nem történt bérbeadás, vagy igen, a telekkel kapcsolatos első bejegyzések viszont nem tulajdonra, hanem „használati jogra” vonatkoznak.

Az eredeti tulajdonosok leszármazottjai jogorvoslatot kérnek. Jelenleg Kanadában élnek, és tulajdonukat Tizasüly községnek adományozzák.

2005. március 1.

KÉ.